

АКЦЕНТ

ЄВГЕНІЯ
СЛИЗЮК

стор. 5

ТЕАТР

БОГДАН
ГНАТЮК

стор. 6-7

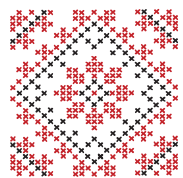
МИСТЕЦТВО

НАДІЯ
ЦАРИНОВА

стор. 24

Загальнодержавна українська газета

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№13-18 | 2021

Заснована в січні 1913 Гнатом Хоткевичем

ISSN 2519-4429

ТИСЯЧОЛІТНІ ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

24 серпня Україна втридцять відзначила День Незалежності. Цей ювілей, безсумнівно, став головною подією року. З нагоди 30-річчя Незалежності пройшли: військовий парад, установчий саміт «Кримської платформи», Київський саміт перших леді та джентльменів, Всеукраїнський форум «Україна 30», відбувся візит до України Вселенського патріарха Варфоломія, утворено «Дорогу єдності» М-30. Засновано і вперше вручено відзнаку «Національна легенда України», прийнято в першому читанні проєкт Великого Державного Герба України, в Україну вперше привезли оригінал Конституції Пилипа Орлика, встановлено нове свято – День Української Державності.

Євген БУКЕТ

Останніми роками символічне значення Дня Незалежності значно зросло. Це й не дивно, адже, тільки відчуваючи загрозу наступу на свої терени зовнішнього ворога, розумієш справжню цінність цього засадничого для кожної держави поняття.

Ми живемо у цікаву, динамічну і драматичну добу української історії. Переконали, що про чимало подій, свідками чи безпосередніми учасниками яких ми є, писатимуть навіть через багато сотень років. Останнім часом українська громадсько-політична думка все більше схилилася до того, що 24 серпня є Днем відновлення Незалежності України і запровадження цього року День Української Державності в певному сенсі узаконив цю тенденцію. А й справді, чому звільнення території України від ра-

ФОТО З САЙТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

дянської окупації має називатися «проголошенням» незалежності? А як бути з досвідом державотворення минулих століть?

Могутня середньовічна держава Київська Русь (кінець IX – середина XIII ст.), на думку М. Грушевського, була першою формою української державності. Вона залишила яскравий слід у світовій історії, пришвидшила економічний, політичний і культурний розвиток східних слов'ян і зробила їх рівноправними учасниками політичного життя Європи.

1240 року майже всі автономні князівства Русі були захоплені тюркською державою Джучидів, влада яких протрималася з перервами трохи більше століття. У той же час на західноукраїнських землях постає Галицько-Волинське князівство, керівник якого князь Данило прийняв 1253 року титул «Короля Русі» і став першим східнослов'янським королем.

У середині наступного століття після битви під Синими водами, де литовське військо спільно з військом половецького «козака» Мамаю розбили золотоординців, майже вся територія сучасної України звільняється від ярма окупантів. Автономні Київське, Подільське, Сіверське, Глинське князівства входять до складу Ли-

товської держави. Згодом, 1470 року, автономію українських князівств було обмежено, а після підписання 1569-го Люблінської унії з Польщею їх знову окупували. Цього разу поляки.

Протестом проти польського свавілля стала Визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького, в результаті якої виникла незалежна українська держава Військо Запорозьке зі столицею в Чигирині. Але мирне життя цієї держави було дуже коротким. З 1658 до 1676 року в ній тривав період московської збройної інтервенції «Руїна», що був викликаний намаганнями гетьманів Івана Виговського та Петра Дорошенка отримати визнання новопосталої козацької держави на міжнародній арені. Лівобережні козаки-сепаратисти, якими керували московські воєначальники, зрештою ліквідували козацьку державу на Правобережній Україні. А пізніша спроба гетьмана Івана Мазепи вивести козаків з-під московської протекції не увінчалася успіхом. Він разом зі своїм союзником — шведським королем Карлом XII — зазнав поразки у битві під Полтавою...

Яскраві сторінки у літописі українського державотворення залишили Фастівська республіка Семена Палія (1685-1704 рр.) і

повстання надвірних козаків 1768 року, коли проголошувалися незалежні козацькі держави на Правобережжі. Terra Incognita історичної науки й досі залишається Ханська Україна – держава під протекторатом Османської імперії в межиріччі Південного Бугу, Дністра й Дунаю, яка мала власних гетьманів (найвідоміший з них – Пилип Орлик, який уклав першу Конституцію 1710 року) і православних митрополитів. Ця країна існувала в союзі з Кримським ханством і вела непримиренну боротьбу проти Речі Посполитої й Московії.

Наступного разу українська державність відродилася 1917 року, коли після Універсалів Центральної Ради утворилася Українська Народна Республіка. На жаль, уже 1921 року вона знову була знищена більшовицькою Росією...

Починаючи від повстання Косинського, що відбулося майже одразу після вторгнення поляків в Україну, і аж до відновлення незалежності в 1991 році, кожне нове покоління українців повставало проти західних і східних окупантів за свободу рідної землі. Кожні 16-20 років нашими землями котилися хвилі боротьби за незалежність. Повстанці в усі часи хотіли, щоб українці були господарями на своїй землі, щоб не було ані соціального, ані релігійного, ані національного гніту. Тільки впродовж XX століття золотими літерами були вкарбовані в літопис здобуття державної незалежності Холодноярська і Медвинська республіки, Карпатська Україна і ОУН-УПА, Олевська і Колківська республіки та багато інших визвольних потуг.

Кожне нове покоління вірить, що може змінити світ. Тисячі патріотів власними життями заплатили за право українців на свою незалежну державу. На жаль, це право доводиться ціною життів співвітчизників відстоювати й

нині. Сьогодні ми маємо нарешті відкинути стереотипи минулого й досягнути справжню велич визвольних потуг наших пращурів.

Адже наша нинішня незалежність є великою перемогою для них усіх.

Чи пам'ятаєте ви, що вперше День Незалежності України відзначено 16 липня 1991 року – в зв'язку з тим, що 16 липня 1990 року Верховна Рада Української РСР ухвалила Декларацію про державний суверенітет України?

Хочу нагадати основні віхи перших років новітньої незалежності, проголошеної 24 серпня 1991 року. Вже 1 грудня 1991 року на всенародному референдумі понад 90% населення України підтримали Акт проголошення незалежності України. 22 серпня 1992 року останній Президент УНР в екзилі Микола Плав'юк урочисто передав Президенту України Леоніду Кравчуку відповідні повноваження та регалії, визнавши Україну фактичним правонаступником Української Народної Республіки.

В наступні кілька років у країні сформувалася демократична політична система, закріплена Конституцією 1996 року. За 30 років незалежності в країні змінилося шість президентів: Леонід Кравчук (1991-1994), Леонід Кучма (1994-2004), Віктор Ющенко (2005-2010), Віктор Янукович (2010-2014), Петро Порошенко (2014-2019), Володимир Зеленський (з травня 2019 р.). Вибори третього Президента України 2004 року стали переломними в історії держави.

Продовження на стор. 4

НАШ ІНДЕКС 60969

ПЕРЕДПЛАТНА ЦІНА НА 2022 РІК: 6 МІСЯЦІВ – 361,08 ГРН; 12 МІСЯЦІВ – 722.16 ГРН

БОКСЕРСЬКІ ГРУШІ, АНТИСЕПТИКИ ТА ЧАРІВНИЙ СВІТ НАСОЛОДИ

Оксана ЛИНІВ -
диригентка-постановниця

Уперше на сцені Львівської національної опери і в репертуарі національних оперних театрів усієї України відбулася сучасна прем'єра опер «Сокіл» і «Алкід» українського композитора Дмитра Бортнянського.

Цього року виповнюється 270 років від дня народження українського композитора, сучасника В. А. Моцарта, і це єдина оперна постановка в Україні, яка приурочена до ювілейної дати та пропагує творчість Бортнянського, якого і надалі часто помилково вважають російським митцем. Постановка реалізована за підтримки Українського культурного фонду.

Постановка класичних опер «Сокіл» і «Алкід» була втілена надзвичайно актуально – сценографія вистави переносила глядачів у покинутий будинок, а згодом у вітальню-боксерський зал. У таких декораціях розгорталася любовна історія Федеріго та Ельвіри, які не помічали кохання, через «карантин» власних почуттів, і лише жертвність об'єднала їхні серця. У цій історії з комічними елементами присутні реалії нашого сьогодення – антисептики, маски, лікарські костюми, які є символом нашої психологічної ізоляції на власних проблемах, і неможливість «відкрити очі» й побачити щирі почуття тих, хто нас оточує. Натомість опера «Алкід», яка відбувається у тому ж просторі, – це адаптація давньогрецького міфу про юного Геракла, який як молодий юнак має обрати свій шлях у житті – насолоди чи героїчних вчинків, у світ яких запрошують його богині – чуттєва Едоніда, й Аретей, одягнена у військовий стрій. Сценографія доповнюється рухомими елементами, відеопроєкцією. Яскравими є сцени за участі хору та балету Львівської національної опери.

Сучасна постановка опер Д. Бортнянського «Сокіл» і «Алкід» була здійснена міжнародною командою постановників – німецьким режисером Андреасом Вайріхом, сценографкою і дизайнеркою костюмів Анною Шеттль, хореографом з Італії Марчелло Алджері, хормейстером Львівської опери Вадимом Яценком та художником

Постановники опер - АЛДЖЕРІ, ШЕТТЛЬ, ВАЙРІХ

світла Олександром Мезенцевим. Диригентка-постановниця вистави – всесвітньо відома українська диригентка Оксана Лinyiv, і, за її словами, – це один із найважливіших моментів у житті, адже це перша постановка диригентки у Львівській опері, звідки вона починала свій творчий шлях ще студенткою, працюючи тут суфлером та асистентом диригента. Також диригентка зазначила, що поставити опери Бортнянського на сцені українського оперного театру мріяла не один десяток років: «Я вважаю, що для нас є дуже важливо, дійсно справою національної честі, в такий великий ювілей композитора повернення його творчості на сцену національного театру, щоби якнайбільше людей – не тільки українців, але й гостей Львова, змогли з нею ознайоми-

тися. Я дуже щаслива працювати з таким сильним складом молодих вокалістів і в парі з німецьким режисером Андреасом Вайріхом, з таким підходом до цієї постановки ця опера, ця прем'єра отримає ще вищий і ще більший міжнародний акцент».

Прем'єрний показ опер «Сокіл» і «Алкід» відвідали театральні та музичні критики України й Німеччини, представники влади, бізнесу, митці. На виставу завітав міністр культури та інформаційної політики України Олександр Ткаченко та залишив відгук на своїй сторінці у Facebook: «Досі під враженням від прем'єрного показу театральних постановок опер Дмитра Бортнянського «Сокіл» та «Алкід» у Львівській опері. Сучасна, провокуюча та якісна.

Надзвичайно якісна. Відверто і без долі сумніву окличу її постановкою європейського рівня. Василь Вовкун – респект за сміливість! Круто і браво. За вокал, костюми, режисуру, освітлення, декорації, хореографію, музику Бортнянського у виконанні оркестру на чолі з неперевершеною Оксаною Лinyiv. Після співпраці, впевнений, запрошені з Німеччини режисер-постановник Андреас Вайріх та художниця-постановниця Анна Шеттль стануть амбасадорами української опери за кордоном. Усі без винятку на сцені кайфували. І нам, глядачам у залі, цей драйв та емоції теж передались. Постановку опер транслювали онлайн. Тож з вашого боку буде злочинним їх не переглянути. А ще краще – їдьте до Львова та побачте наживо».

Одна з прем'єрних вистав 12 вересня транслювалася онлайн для усього світу. Окрім прем'єри опер, до 270-річного ювілею Дмитра Бортнянського Львівська опера презентувала цикл подій, що різносторонньо розкривали творчість українського композитора, – це концерти хорової та клавірної музики (за участі камерного хору Львівської опери, диригент – Вадим Яценко, та клавесиністки Ольги Шадриної-Личак), лекції музикознавиць, дослідниць творчості Бортнянського Лідії Корній та Любові Кияновської, зустріч з постановниками та виконавцями опер і відкриття виставки фотомитця Сергія Горобця на першому балконі театру.

ПАМ'ЯТНИК СЛАВЕТНОМУ ЗЕМЛЯКУ

Пам'ятник видатному українському поету, композитору і хоровому диригенту, професору, народному артисту України Івану Сльоті відкрили на його малій батьківщині – у селі Яснозір'я на Черкащині.

Надія ПЕТРИНА

На площу в центрі села, де митець постав у граніті, прийшли тисячі жителів цього та інших навколишніх населених пунктів Мошнівської територіальної громади. Адже люди добре пам'ятають свого славетного земляка, який прославив рідний край і всю Україну на весь світ, шанують його і люблять. Багато з написаних Іваном Сльотою пісень стали справді народними. Це, зокрема, такі, як «А льон цвіте», «Не згорає зоря»,

«Ти мене замани». Впродовж сорока чотирьох років Іван Михайлович незмінно керував всесвітньо відомим Поліським академічним ансамблем пісні і танцю «Льонок» у Житомирі. Іван Сльота з творчим колективом побував у бага-

тьох країнах світу, але ніколи не забував, звідки він родом і часто залюбки приїжджав до земляків, аби побачити знайомі обличчя, поспілкуватися, поспівати разом. Рідному мальовничому селу митець присвятив багато чудових віршів, а одну зі своїх поетичних збірок, яких майже два десятки, так і назвав «Яснозір'я».

І от тепер Іван Сльота знову повернувся до рідного Яснозір'я – цього разу навечно. Пам'ятник заввишки понад три з половиною метри виготовлений із світло-рожевого граніту Токівського родовища, що на Дніпропетровщині. Скульптор, заслужений художник України Віталій Рожик створив образ Івана Сльоти у ту мить, коли митець, сповнений надій і сподівань, збирається залишити рідну домівку і вирушити у незнаний і широкий світ. Погляд його спрямований у невідоме та прекрасне майбутнє.

На постаменті викарбувані слова Івана Сльоти із поезії «Тиха молитва»:

*«Краю мій, Отче мій,
Ожи еси
Зранками й ночами
В краплях роси,
В житті налитім,
У сонячній небі
(В кожній молитві
Мойй до тебе),
В диві-розливі
Розвеснених рік, –
Будь же щасливим
І десь
і – вовік!»*

А підніжка пам'ятника прикрасили викарбувані українські рушники-обереги з черкаськими орнаментами овальних заокруглених форм і з житомирськими візерунками геометричних фігур. Саме Черкащина, де народився, і Житомирщина, де жив і натхненно працював майже півстоліття,

стали доленосними у житті Івана Сльоти.

Щиро і сердечно подякувала землякам Івана Сльоти за шанування пам'яті та увічнення митця його вдова заслужена артистка України Валентина Бартош-Сльота, яка приїхала на урочистості з Житомира. Особливо зворушливі, теплі слова пролунали на адресу ініціатора створення пам'ятника Миколи Маніли, а також Віктору Веретільнику та Олексію Собку, які допомогли втілити задум у реальність.

Усім своїм життям, своєю яскравою самобутньою творчістю, зазначила пані Валентина, Іван Сльота показав, що означає бути українцем, як треба любити свій рідний край.

У селі також вулицю, на якій жив майбутній митець, і Будинок культури вдячні земляки сім років тому, коли перестало битися його серце, назвали іменем Івана Сльоти.

«МІФ НЕ ЗАБУТИЙ»: ВЕЧІР ПАМ'ЯТІ ВОІНА З ПАРИЗЬКОЇ ОПЕРИ

29 червня 2021 року, на п'яті роковини загибелі Героя України, в Арт-сквері імені Василя Сліпака, що на Андріївському узвозі в столиці України, відбувся концерт «Міф не забутий: Вечір пам'яті Василя Сліпака».

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

У програмі заходу відбулись виступи відомих музикантів та артистів – Василя Нечепи, Поля Манандіза, тріо в складі: Нелі Франчук, Григорія Лук'яненка, Івана Спираренка, дуету «Осяня & Живо-сил», Олексі Бика, Ореста Криси, Сергія Василюка, Христини Панасюк, Валерії Карпиленко, Дмитра Лінартовича та «Мальви»...

У рамках Вечора пам'яті відбулась презентація кліпу від гурту «IrRoMaNiЯ» на пісню «Перед Небесною Брамою», що присвячена загиблим захисникам України, презентація поетичної збірки учасниці бойових дій Валерії Карпиленко «Квіти і зброя», а також перегляд фільму-спогаду про Василя Сліпака «Арія, перервана кулею». Організаторами патріотичного заходу стали ГС «Музичний батальйон» та НВР «Правий сектор».

Вшанували пам'ять Василя Сліпака, українського оперного співака, який був солістом Паризької опери та загинув на Донбасі п'ять років тому, і в столиці Франції – Парижі. Концерт пам'яті геніального співака та відважного воїна відбувся 1 липня в Українському інформа-

З присвятою Василю Сліпаку на концерті «Міф не забутий» виступає лідер гурту «Тінь Сонця» Сергій ВАСИЛЮК

ційно-культурному центрі імені Василя Сліпака. Посол України Вадим Омельченко порівняв долю Сліпака з життям французького письменника та льотчика Антуана Сент-Екзюпері. У концерті взяли участь українські музиканти, які постійно мешкають та працюють у Франції: піаністка Ольга Монах, альтист Андрій Малахов, скрипаль Тома Бервезький та баритон Ігор Гладій.

Перебуваючи за межами України, Сліпак ніколи не припиняв переживати за її долю. Під час Майдану в 2004-му оперний співак приїхав в Україну і був у вирі подій. Василь, який 19 років прожив у Франції, ще від початку Революції гідності почав займатися волонтерством – організував усе із Парижа, з української діаспори. Після початку російсько-української війни повернувся на Батьківщину, і з 2015 року воював за Україну у складі Добровольчого українського корпусу «Правий сектор». Він загинув від кулі снай-

Учасниця бойових дій Валерія КАРПИЛЕНКО презентує фронтові вірші з поетичної збірки «Квіти і зброя» на концерті «Міф не забутий»

пера 29 червня 2016 року в селищі Луганське Донецької області.

Президент України Петро Порошенко в 2017 році присвоїв Сліпаку звання Героя України, а в 2019 році президент Володимир Зеленський розповів про Сліпака з трибуни Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку. В Києві Ве-

лика зала Національної музичної академії України названа на честь Василя Сліпака і в ній відбувається Міжнародний музичний марафон на вшанування пам'яті співака-героя. Засновано Фестиваль молодих музикантів імені Сліпака. У Львові створили молоді оперу-міф «Ukraine – Terra Incognita. У 5 міфах», присвячену Василеві Сліпаку. На екрани світу вийшов фільм «Міф» – авторів стрічки «Добровольці Божої Чоти – The Ukrainians» Леоніда Кантера та Івана Яснія, який розповідає історію життя та загибелі Героя України, соліста Паризької національної опери, кавалера ордена «За мужність» І ст. та «Золота зірка» Василя Сліпака. У стрічці поєднано документальні кадри та анімацію, яку створив український художник Юрій Журавель Zhuravel Yurii. Музику для фільму написали одні з кращих композиторів сучасності. Серед яких: Євген Гальперін, який писав музику для Люка Бессона і був близьким другом Василя; Роман Григорів та Ілля Разумейко (формація NOVA OPERA) та Едуард «Діля» Приступа.

На початку червня цього року київська комісія з питань найменувань вирішила присвоїти ім'я Василя Сліпака скверу на розі Андріївського узвозу та вулиці Боричів Тік. Напередодні роковин загибелі Героя України, оперного співака Василя Сліпака Національний банк України ввів в обіг пам'ятну монету «Василь Сліпак» номіналом 2 гривні. Ця монета продовжує серію «Видатні особистості України». На аверсі у центрі на дзеркальному тлі –

портрет Василя Сліпака і напис: «Василь Сліпак «Міф», а на реверсі монети на дзеркальному тлі зображений соловейко на стволі автомата...

У Василя Сліпака був унікальний голос, який охоплював одразу кілька діапазонів (від басу-баритону до меццо-сопрано). Вже з 1997 року Василь Сліпак стає солістом Національної Паризької опери (Франція). Виступає на сценах багатьох європейських театрів. Незважаючи на те, що Сліпак був всевітньо відомим українським оперним співаком, з початком російської агресії він повертається до України та йде навесні 2014-го боронити її на сході. Василь нікому не зізнавався, що воював на сході. Усі близькі знали лише, що він був волонтером. І тільки коли він загинув, – правда стала відомою. Побратими дали йому позивний «Міф» через його улюблену оперну роль – Мефістофеля. Загибель Василя Сліпака стала потрясінням для багатьох людей в Україні та світі. Чимало хто запитував, чому такий талановитий співак з успішною кар'єрою в мистецькому світі, живучи у Парижі, виступаючи на світових сценах, узяв зброю в руки і пішов захищати Україну? Великий Патріот України дуже хотів, щоб наша країна змінилася. І підкреслював: «Дуже потрібно, щоб кожна людина в Україні зрозуміла, що якщо не починати себе, а на когось сподіватися, то нічого не буде...». Тобто ми всі маємо змінитися, кожен з нас, у своїй сім'ї, зі своїми близькими, друзями, на роботі. Тоді все буде добре.

ВІДКРИТТЯ МІЖНАРОДНОГО КОНКУРСУ

У самому серці Скадовська 20 червня 2021 року пройшов XVII міжнародний фестиваль-конкурс «Україна єдне світ». Чудова атмосфера, сповнена жагою до творчості, єдності та водночас оригінальності витала у палаці культури цього чудового міста.

Болгарія, Молдова, Ізраїль, Оман, Білорусь та ін.

Цього року фестиваль було проведено без міжнародної участі, зважаючи на ситуацію з пандемією й перекриті кордони. Конкурсантів оцінювало поважне журі з 13 осіб, яке очолював заслужений діяч мистецтв України Віктор Кізяков.

Учасники фестивалю були розподілені на номінації: циркове мистецтво, вокал (народний, академічний, естрадний, фоль-

клорний), театральне мистецтво, розмовний жанр, декоративно-прикладне мистецтво, художня майстерність, хореографія, інструментальний жанр.

На мій погляд, відкриттям сезону в номінації «Народний вокал» став ансамбль «Молодиченьки плюс» – народний аматорський колектив села Літки Київської області. Художній керівник – Василь Кожушко. Ансамбль був створений у 1992 році. У 2018-му отримав звання

«Народний художній колектив», у репертуарі якого обробки українських народних пісень, авторські пісні та обряди. Ансамбль неодноразово був нагороджений дипломами та подяками.

Народний колектив виконав три пісні. Першу – «На городі верба рясна» – акапельно та дві – «За селом» та «Стоїть калина біла» – у чудовому супроводі баяну керівника ансамблю.

Фестиваль-конкурс проходив один день. Було відібрано номери для вечірнього гала-концерту. У цей відбір потрапив і літківський колектив «Молодиченьки плюс». Запальний номер-сценка «За селом» з шаленою енергетикою, експансивним танцем із шаблею підняв увесь зал. І, звичайно ж, заслужено ансамбль отримав I премію та був відзначений дипломом і подяками у номінації «Народний вокал» у категорії 25+.

Найвищу нагороду – Супер Гран-прі – отримав народний художньо-хореографічний колектив «Живчик», м. Каланчак, керівники – Олена Шиян і Ольга Мамедова. Гран-прі у номінації «Вокал» отримала Таміла Романченко, 8 років, м. Київ; у номінації «Циркове мистецтво» – Альбіна Салеба, м. Херсон; у номінації «Розмовний жанр» – Євген Кульченко, м. Каланчак; у номінації «Хореографія» – народний хореографічний колектив «Міленіум» психолого-педагогічного факультету Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка; у номінації «Декоративно-прикладне мистецтво» – Родіон Варгатюк, м. Лохвиця Полтавської області; у номінації «Інструментальний жанр» – Віталій Сахатський, с. Гнідин Київської області.

Оксана ТЕРЕЩЕНКО,
аспірантка КПІ ім. І.Сікорського

БОГДАН ГНАТЮК: «ДУША У МЕНЕ ЗАВЖДИ БУЛА УКРАЇНСЬКОЮ»

Нещодавно у Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка показали виставу «Ідеальний шторм», яку за власною п'єсою поставив Богдан Гнатюк. Сьогодні пан Богдан – наш гість.

— Чому Ви вирішили стати драматургом, хто з письменників мав вплив на Вашу творчість?

— Перш ніж звернути увагу на драматургію, я у вільний від навчання, а потім – від роботи час, писав прозу. Вийшло друком дві мої книжки – збірка новел і роман. Але література в наш непростий час – явище вкрай ізольоване. Дуже важко знайти читача, а ось вдячного глядача знайти можна. Український театр нині переживає певний підйом.

2014 року я вирішив знайти своїм творчим задумам і філософським припущенням сценічне рішення. Простіше кажучи, вирішив написати п'єсу. Прагнення стати драматургом було зумовлено бажанням знайти дієвий спосіб спілкування з публікою. І я такий спосіб знайшов. Театр – це мистецтво прямої дії. У ньому все відбувається тут і зараз. Зі сцени лунає жарт або відбувається несподіваний поворот подій, і зала миттєво на це реагує. Виникає відчуття контакту з людьми. І ті, й ти усвідомлюють присутність одне одного. Це робить театр однією з найекстремальніших розваг у світі і для актора, і для глядача. І, звичайно ж, для драматурга, який у цей час стоїть за лаштунками і міцно стискає кулаки.

Спонука писати була продиктована глибинним бажанням розповідати людям вигадані історії і тим самим розважати їх. Задоволений глядач або читач – найвища нагорода для автора. Найбільший вплив на мене свого часу справив Володимир Набоков. Я вірю в те, у що вірив і він. Чисте щире мистецтво – форма порятунку від жорстокого й неправильного світу.

— Історія створення першої п'єси. Чому тоді звернулися до Київського драматичного театру «Браво»?

— У п'єсі «Душа в засніженій фаті» намагався передати той сумбур, що відбувається у прес-службах, не важливо – державних чи приватних. Я хотів показати, в якому пекельному казані готують начебто важливу інформацію, яку потім доводиться «пережовувати» людям. Інформація в наш час – найцінніша валюта, і вона чомусь часто генерується в умовах повної безвідповідальності, хаосу і невідання.

Не можу не похвалитися романтичною історією про те, як я оббивав пороги всіх київських театрів. Надсилав рукописи різним режисерам, чув від них і критику, і схвальні відгуки. Але саме з Любов'ю Титаренко, художнім керівником театру «Браво», тоді порозумівся. Та головне – вона полюбила цей матеріал, загорілася ним.

Постановкою «Душі в засніженій фаті» в основному був задоволений, оскільки в процесі її створення колектив виявив багато творчої сміливості. Незважаючи на мої певні сумніви, непевність і побоювання, вистава довела, що може збирати повні зали і вражати глядача. На певний час постановка знайшла своє місце в таємничій театральній ноосфері й жила вже незалежно від нас, її творців.

— А як створювалася п'єса «Кафе «Республіка»»?

— Після прем'єри вистави «Душа в засніженій фаті» у мене був карт-бланш на створення ще однієї вистави в цьому театрі. Але потрібно було написати нову п'єсу. Постало питання, про що ж писати.

На той час я працював у державних структурах. На слуху постійно були новини про вихід депутатів з тієї чи іншої фракції. Тоді був дуже популярний термін «тушка». Не можна сказати, що зараз це лейтмотив політичного процесу в Україні, але тоді проблема була актуальна. Я використав цю фаблу, яку тримав для новели і розписав її як п'єсу.

Виставу поставили в тому ж театрі «Браво». Але постановка не повною мірою відповідала моєму авторському задуму. А сама вистава, можливо, і не викликала захоплення у київського глядача, проте коли поїхали з нею по Україні, то люди сприймали нас дуже добре.

Після цього в Полтавському академічному музично-драматичному театрі імені Миколи Гоголя поставили мою третю п'єсу «Президент вибирає». Цей академічний театр має багату історію і

«Шторм»

«Краса»

названий ім'ям видатного письменника, тут дуже вдячна публіка. Я надихнувся атмосферою цього театру.

— Після Полтави Ви вирішили дати друге життя виставі «Кафе «Республіка»»?

— Я повернувся до Києва і замислився над тим, що ця п'єса – непогана робота, у неї цікава сюжетна лінія, вона має право повернутися на сцену. Але в новій постановці потрібно задіяти інший виробничий принцип – колегіальний. І при цьому можна було прибрати одну творчу одиницю – режисера.

Якщо я написав історію, якщо я уявляю, як її треба розповідати, то що мені заважає її розповісти? Але робити це колегіально. Адже є хороші професіонали, які підкажуть це рішення. У руках деяких режисерів п'єса роздвоюється. Глядач, який знає текст або бачив достовірну постановку, розумітиме, що текст живе своїм життям, а те, що ми бачимо візуально, – своїм. У талановитих режисерів ці два життя ще якось узгоджуються, а в не дуже талановитих живуть у зовсім інших вимірах.

У мене було конкретне завдання. Я не звертався до танців, до світло ефектів. І до чого точно не звертався, то це до пластичного театру. Це не людська поведінка, не людські рухи, не людські

обличчя. Треба, щоб театр робили люди, для людей і про людей. Звичайно, не треба перетворювати театр на документалістику. Але потрібно, щоб була певна психологічна і психофізична достовірність. Принаймні для мене це головне. Актори мають бути без спеціального гриму, без якихось пластичних малюнків.

Поставили виставу в Київській академічній майстерні театрального мистецтва «Сузір'я».

— Намагалися провести якусь головну думку?

— Життя – це гра. Гра жорстока й цинічна. Якщо ми проаналізуємо головного героя, то зрозуміємо головну думку. В усі часи проходила якась молода чи не дуже людина і говорила, що вона все змінить. Саме таким є Харитон Дальній, який пропонує нове життя і вірить у те, що говорить.

Вистава «Кафе «Республіка»» – про вибір між фізичною насолодою та служінням певним вищим ідеалам: моральним, політичним, ідеологічним.

А мій герой, хоча він і продався, але наприкінці обирає все ж теорію. Він говорить про демократію, про рівні права, про багато інших речей, які дуже красиво звучать, особливо коли в них вірити.

Одразу, коли починав писати п'єсу, то знав, як складеться доля головного героя, бачив цей фі-

нал. Найскладніше в літературному процесі – бачити фінал і пробиратися до нього крізь кілометри тексту. Звичайно, виникають певні нюанси, певні ситуації, але конструкція мені відома від початку.

Серед виконавців хотілося, насамперед, згадати свого батька – народного артиста України Анатолія Гнатюка. У мене немає режисерської освіти і коли працював над виставою, то ще не мав великого досвіду роботи з акторами. Мій батько пояснив виконавцям, як це має бути за їхніми акторськими схемами. Він дуже допоміг, за що я йому надзвичайно вдячний. Дякую йому і за те, що привів з собою акторів Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка, заслужених артистів України Сергія Калантая та Олексія Паламаренка.

З Іриною Сопіт, яка виконує роль головної героїні, я познайомився в театрі «Браво». У постановці «Кафе «Республіка»» цього театру вона виконувала роль танцівниці. А я вже тоді бачив її в ролі Белли. Минуло кілька років, і ми знову повернулися до цієї думки. Ірина дуже добре візуально відповідає своїй героїні.

Лідія Семисюк – чудова актриса, з нею я співпрацював, ще коли готувалася до постановки вистави «Душа в засніженій фаті». І ось ми знову зустрілися. Мені подобається, як вона створила образ Жінки в чорному.

Актор Назар Боришок – різнопланова людина. За першою освітою – економіст, брав участь у чемпіонаті світу з бодибілдингу. Він закінчив акторський факультет Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені Івана Карпенка-Карого.

Художній керівник Київської академічної майстерні театрального мистецтва «Сузір'я», народний артист України Олексій Кужельний свого часу прочитав збірку моїх оповідань. Це була перша людина, яка порадила мені спробувати писати п'єси. Думав, де можна поставити свою виставу. Можливо, десь у гаражі або підвалі, а може, орендувати якусь залу. Поділився своїми планами з Олексієм Павловичем, він підтримав мої задуми, забезпечив комфортні умови для репетицій. За це йому дуже вдячний.

— П'єса «Кафе «Республіка»» написана українською мовою. А починали Ви як російськомовний письменник.

— Як я вже згадував, у юності дуже захоплювався Достоєвським, а твори зарубіжних авторів переважно читав у російськомовних перекладах. Отож спочатку писав

СІМ ОСВІДЧЕНЬ РІДНІЙ УКРАЇНІ

Тридцять неймовірних днів збігли, немов одна мить... Це були тридцять днів абсолютної творчої ейфорії, яка жила в унісон з внутрішньою напругою та фізичною втомою.

Сім кращих українських художників-керамістів присвятили тридцять днів свого життя й творчості 30-й річниці Незалежності України! Ці герої з різних міст України (Київ, Черкаси, Львів, Полонне (Хмельниччина), Харків) з'їхалися до гончарної столиці України, аби з глини створити нову сторінку в літописі української культури!

Нехай чує увесь світ, що в Опішному на території Національного музею-заповідника українського гончарства постав унікальний парк глиняних велетнів, які уособлюють велич нашої держави!

«Рішення про те, що ми хочемо провести симпозиум кераміки, було ухвалено блискавично. Завдяки згуртованій командній роботі музейників було швидко розроблено й подано мистецький проект до Українського культурного фонду на грантову програму «Знакові події». Важко описати словами нашу радість, коли дізналися результат, що ми пройшли. Але попереду чекав ще один важливий момент – за лічені дні зібрати команду мистців, які згодяться створити по-справжньому величні скульптури», – розповіла кураторка проекту Тетяна Литвиненко.

«Мені зателефонувала Тетяна Литвиненко й запросила взяти участь у симпозиумі, зробити величезну скульптуру. Чесно кажучи, я була ошелешена. Я її вислухала, поклала слухавку й одразу зателефонувала їй та повідомила, що я згодна. Не вагалася й хвилини. У голові не було жодного ескізу, я взагалі з ними не працюю. Але ж для проекту потрібно було його подати. Буквально за пів години на аркуші зошита в клітинку був начерк моєї роботи», – з хвилюванням згадувала учасниця симпозиуму Ірина Норець.

«Надзвичайно важко було повірити, що ми назбираємо команду. І тому я хочу подякувати кожному з художників, хто зголосився. Адже ця згода – це бажання кожного з них підтримати нас у розбудові Національного музею-заповідника українського гончарства й розвитку української кераміки. Бо, по суті, ті речі,

Іван Фізер «ДЕРЕВО РОДУ»

Ірина Норець «КОД НАЦІЇ»

Інна Гуржій «І ПРОРОСТЕ УКРАЇНСЬКА СВІДОМІСТЬ НА ДАВНЬОМУ КОРИННІ»

які створили впродовж тридцяти днів керамісти, вони вивисують нашу українську кераміку на абсолютно інший рівень», – зауважив координатор проекту Олесь Пошивайло.

За тридцять днів художники й музейні працівники стали одним цілим організмом. Без вагань і жодних сперечань співробітники Музею гончарства допомагали мистцям. Зокрема, це перевезення робіт, монтаж, реставраційні роботи, нелегкі випалювання в гончарних горнах, моральна підтримка тощо.

Піку нервового напруження керамісти досягли під час монтування творів, оскільки це складна й відповідальна справа, яка потребує особливого прорахунку. Адже професійно змонтована скульптура – це запорука безпеки, тривалого терміну її експлуатації та гідний вигляд.

«Останню ніч перед відкриттям скульптур я не спала й секунди, – згадувала свої переживання учасниця симпозиуму Тетяна Павлишин-Святун. – Цілу ніч я робила прорахунки, як монтувати мою скульптуру. На кожну частину я приблизно виділила по п'ять хвилин. Значить, якщо не відходити й працювати безперервно, то потрібно було цілих п'ять годин. Але ж монтують живі люди, яким потрібно поїсти й перепочити! Та якщо затриматися, то можна не встигнути. Я радію, що все зроблено швидко й якісно. А головне – нам вдалося!».

Скульптура великих розмірів – провокаційна та нестандартна, тому й потребує паркового простору, в якому найкраще розкри-

свої можливості. Тут глядач опиняється наодинці з довкіллям та об'єктом, сам учить з ними комунікувати. Тут панує повна свобода взаємодії та відчуттів...

Саме тому гігантські скульптури Незалежності України встановлено в новій, ще необлаштованій іншими композиціями, парковій зоні Національного музею-заповідника українського гончарства. Церемонія відкриття пройшла в цікавому й незвичному форматі. Усе дійство відбувалося вночі під яскраве підсвічування прожекторів. Гра світла, тіні й глиняних гігантів воістину захопили дух усіх присутніх!

«Це було неймовірне свято Незалежності України! Потужна Ода величчю Українського гончарства! Зізнання в любові до своєї країни! Поезія глини, втілена художниками-керамістами з різних куточків України в гігантського розміру неперевершених творах мистецтва! Дякую Олесю Пошивайлу та очолюваному ним колективу Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, мистцям і усім, хто щоденно трудиться в ім'я України, за ейфорію й адреналін, за щастя й гордість бути українкою і відчуття єдності з однодумцями! Таким має бути свято українськості у столиці українського гончарства! Дякую!» – такий допис розмістила на своїй сторінці у Фейсбук директорка Державного художнього ліцею імені Василя Кричевського.

З огляду на результат мистецького проекту Національного симпозиуму монументальної кераміки «Гіганти Незалежності Укра-

Олександр Сердюк «МУДРИЙ ПАСТІР»

Тетяна Павлишин-Святун «ПОЛІТ. ПТАХИ. ВОЛЯ»

їни», впевнено можна сказати, що в Опішному відбулося потужне унікальне явище, ім'я якому – українська кераміка й українська ментальність. Бо за якихось тридцять днів у величній скульптурі зі щирою любов'ю й повагою до своєї Незалежної країни втілено наше українське, ідентичне, національне!

Світлана ПРУГЛО, інформаційна служба
НМЗУГ в Опішному
Фото: Тарас ПОШИВАЙЛО

ІСТОРИОСОФСЬКІ ТЛУМАЧЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ВІД ІГОРЯ ГИРИЧА

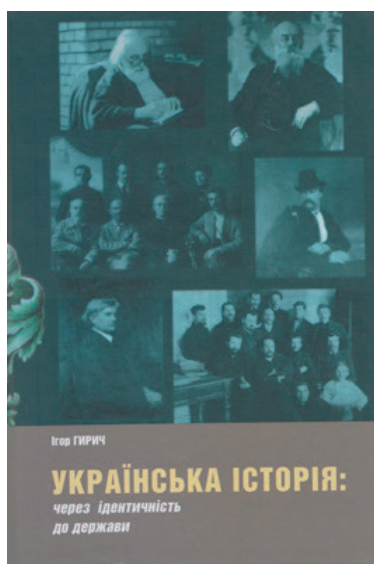
Ігор ГИРИЧ

На початку липня доктор історичних наук Ігор Борисович Гирич – постійний автор та шанувальник нашої газети – офіційно отримав звання професора. А під час весняного локдауну в столичному видавництві «Українські пропілеї» вийшла друком його чергова книга – «Українська історія: через ідентичність до держави».

Євген БУКЕТ

У своїй праці знаний історик досліджує процеси, які впродовж століть впливали на формування української національної ідентичності та призвели до здобуття державної незалежності в XX столітті та її усвідомлення широкими масами в перші десятиліття XXI-го. Маючи на меті подати читачеві не джерельний фактаж, а інтерпретацію історії, її концептуальний контекст, Ігор Гирич, утім, провокує до глибокого аналізу і детальнішого вивчення висвітлених ним фактів. Адже подає цілком логічну концепцію існування та виживання українства в умовах сусідства з агресивно налаштованими імперіями, які будували на фрагментах спільної історії свої пропагандистські та загарбницькі міфи.

Перший розділ книги присвячений основним концептуальним проблемам України, починаючи від географічного розташування території на межі Європи й Азії, завершуючи боротьбою за приналежність до європейської цивілізації та подолання наслідків євразійської колоніальної залежності. В цьому розділі автор

розмірковує про проблеми церкви, культури, міста і села, науки та історичної пам'яті в Україні, апелюючи до праць видатних інтелектуалів другої половини XIX – початку XX століття, які сформулювали українську національну ідею. Як їхній багаторічний дослідник і послідовник, Ігор Гирич доводить стійкість цієї ідеї та її засадничу роль у визвольних змаганнях останнього століття.

Фундаторами української суспільної думки Ігор Гирич визначає Пантелеймона Куліша, Володимира Антоновича, Михайла Драгоманова, Олександра Кониського, Олександра Барвінського, Михайла Грушевського, Дмитра Дорошенка, В'ячеслава Липинського, Дмитра Донцова та багатьох інших інтелектуалів, цитатами з праць яких переповнена книга. Особливо цінним є аналіз деструктивних для українства російських і польських міфів, їх спростування та історія спротиву нації цим асиміляційним концепціям. Власне кажучи, саме постійні намагання північно-східних і пів-

нічно-західних сусідів асимілювати українців, розчинити їх у своїх національних організаціях, на переконання автора книги, гальмують цивілізаційний і державницький поступ України до сьогодні.

Головними інструментами для подолання ситуації, що склалася, Ігор Гирич вважає якісну історичну освіту для молоді та просвіту для широких верств населення. Власне кажучи, саме творення після 1991 року перших українських підручників з історії на засадах упровадження серед широкого загалу національної історичної пам'яті допомогло виховати покоління, яке сьогодні здатне зі зброєю в руках захищати Українську державу. Новітня російська агресія в разі пришвидшила процеси переосмислення історії України, тому праця Ігоря Гирича набуває особливої ваги саме в наш час, адже допомагає зацікавленим читачам розібратися в ключових для розуміння національної ідентичності питаннях.

Також слід зазначити, що книга «Українська історія: через ідентичність до держави» є квінтесенцією з кількох попередніх праць автора – «Історія України Нового часу в сучасній шкільній освіті» (2009), «Навіщо переосмислювати минуле?» (2010), «Історичні причини наших поразок і перемог» (2011), «Концептуальні проблеми історії України» (2011), – значно доопрацьованою, зважаючи на події останнього десятиліття.

Книжка написана для широкого загалу, але може стати в пригоді і професійним історикам. Адже авторитетна думка Ігоря Гирича високо цінується як серед колег, так і звичайних поціновувачів минувшини.

«УКРАЇНСЬКІ ХУДОЖНИКИ: З ВІДЛИГИ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ»

Галина Яківна Скляренко – відома (й активна!) вітчизняна мистецтвознавиця, старша наукова співробітниця відділу образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, кандидатка мистецтвознавства, доцентка.

Сферою її наукових зацікавлень є мистецтво та культура XX – початку XXI ст., а також українське новітнє мистецтво.

Надзвичайно цікаве, але водночас дуже непросте та, головне, ще зовсім малодосліджене, воно вимагає не просто ерудиції, уваги й старанності. Адже цього замало, коли мистецтвознавець має стати посередником, певною мірою навіть перекладачем між Митцем і Глядачем та допомогти їм зрозуміти одне одного. Саме такому «діалогу» сприяє вся діяльність Г. Я. Скляренко, її монографії та статті, проекти та виступи, а також нова робота – «Українські художники: з відлиги до Незалежності» (К.: HUSS, 2020).

Вона складається з двох книг. Кожна містить 11 розділів-начерків, присвячених окремій персоналії: Тетяна Яблонська, Олег Соколов, Валерій Ламах, Єлизавета Кремницька, Павло Бездір, Алла Горська, Михайло Грицюк, Флорія Юр'єв, Вілен Барський, Анатолій Сумар, Яким Левич – у першій книзі; Юрій Луцкевич, Ференц Семан, Вагрич Бахчанян, Борис Михайлов, Федір Тетянич, Люсьєн Дульфан, Сергій Пустовойт, Олександр Аксінін, Віктор Муращенко, Анатолій Степаненко, Леонід Вайцехов – у книзі другій.

Актуальність «Українських художників» є безумовною. Достатньо зазначити, що, наприклад, про Леоніда Вайцехова Г. Я. Скляренко взагалі написала першою. І майже про всіх названих художників (як-от, про О. Соколова, В. Ламаха, А. Горську, В. Барського, В. Бахчаняна, С. Пустовойта, В. Муращенка) вперше пише саме мистецтвознавець, оскільки

ки пов'язані з ними матеріали обмежуються спогадами напівбелетристичного характеру й у кращому разі невеликими публікаціями у періодичних виданнях. Але йдеться не просто про цікаві особистості, а про художників, які були центрами творчих гуртків – і нерідко впливали на розвиток цілої групи молодих майстрів. Деякі з героїв книги (як-от, Павло Бездір в Ужгороді, Леонід Вайцехов в Одесі, а також Олег Соколов, Люсьєн Дульфан) взагалі існували (та існують!) у статусі мистецьких (і надзвичайно шанованих!) «міських легенд». А ще – кожен з них став створювачем своєї рідної «авторської міфології», що, втім, є типовим для видатних митців окресленої епохи.

У начерках вдало й цікаво поєднано біографічні відомості, аналіз творчості, розгляд прижиттєвих і сучасних публікацій. Використано великий матеріал, який часто є малодоступним та унікальним. При цьому творчість митців, про яких йдеться у книзі, завжди поставлена в контекст тенденцій часу та загальної проблематики мистецтва, а також стає приводом для розгляду проблем концептуалізму, еволюції картини, живопису, фотографії тощо.

І ще. Книга Г. Я. Скляренко є, по суті, роботою, «відкритою» для «продовження», яке, ймовірно, буде!

Оксана ЛАМОНОВА,
кандидат мистецтвознавства

ФЕСТИВАЛЬ, ЩО ВІДКРИВАЄ ІСТИННУ ІСТОРІЮ ДЕРЖАВНОСТІ Й ОБ'ЄДНУЄ УКРАЇНСЬКУ МОЛОДЬ

Мала академія наук України своїми грандіозними подіями об'єднує обдарованих підлітків з усієї країни. Так, одними із наймасштабніших заходів є ті, що організовує Юлія Кравченко – тренерка з методики «Філософія для дітей» Метью Ліпмана, завідувачка Лабораторії з розвитку критичного мислення НЦ «МАНУ».

Вперше Юлія Миколаївна організувала Фестиваль шістдесятництва та дисидентського руху в 2017 році, тоді у заході взяло участь 40 учасників. З кожним роком охочих доторкнутися до пізнання шляху Незалежності України митцями стає все більше, розширюється формат проведення фестивалю та зростає його популярність серед молоді.

Що ж особливого у Фестивалі шістдесятництва? Він об'єднує вмотивованих підлітків, які готові досліджувати творчість українських шістдесятників, і не лише творчість, а й самих особистостей, які ціною власної свободи боролися словом і ділом за демократію та свободу слова в Україні, за її незалежність від країн-сусідів і волю слова, яке сильніше будь-якої зброї. І зброя ця служить і досі проти несправедливості окремих законів влади, встановлених далеко не для добробуту населення.

Фестиваль з кожним роком набуває масштабів і чимдалі розширює горизонти підлітка на шляху до пізнання ним національної ідеї та історії періоду дисидентства, що мало свій вплив на формування світогляду старшого покоління. На Фестивалі дисидентського руху цей період розглядається з того істинного боку, яким він був насправді, а не таким, яким нам подають його у кількох темах на уроках історії України. Доволі багато вчителів-істориків стверджують, що пора шістдесятництва та дисидентського руху – складна для дослідження у всіх своїх аспектах, є багатоманітною та занадто серйозною у політичному контексті для того, аби нею захоплювалися підлітки.

Втім, жодна думка, висловлена проти, не є на заваді юним дослідникам дисидентського руху в їхніх власних проектах із даної теми. Зазвичай у очному форматі фестиваль триває 3-4 дні, коли учасники з різних куточків України згуртовуються в одному місці, маючи спільні погляди та інтереси, зустрічаються з відомими спікерами, очевидцями та учасниками дисидентського руху,

відвідують історичні пам'ятки тощо. Минулорічний фестиваль проводився дещо в іншій формі, адже пандемія кинула вагомий виклик усім нам, що не оминуло й Фестиваль шістдесятництва, який у 2020 році проводився в онлайн-форматі на платформі ZOOM. Формат абсолютно незвичний і новий, але це не завадило понад 150 учасникам зібратися задля спільної мети – пізнати дисидентський рух та шістдесятництво. Також минулорічний фестиваль був особливий тим, що учасники знайомилися виключно із жіночими постатями у даному русі. Замість трьох днів занять на учасників чекало два тижні незабутніх вражень та потоку нової інформації давно відомої усім історії, яку навряд чи розкажуть у школі. Якими були особливості та труднощі у підготовці до проведення минулорічного фестивалю, а також про активність учасників після події, розповідає організатор фестивалю – Юлія Кравченко:

«Проведення Фестивалю шістдесятництва та дисидентського руху онлайн було викликом для організаторок. Три роки поспіль фестиваль тривав живо і алгоритм його проведення був відпрацьований. Хотілося і в онлайні провести масштабний захід максимально інтерактивно й ефективно водночас. Завдання стояло – максимально заангажувати та викликати живий інтерес серед учасників та учасниць до складної теми з сумними і болючими наративами. Чи вдалося нам це? Гадаю, що так. Свідченням є 15 локальних проектів, проведених учасниками та учасницями з листопада 2020 р. до червня 2021 р. (до участі в яких було залучено близько 1000 осіб), а також щирі й рефлексивні від-

гуки про нього в соцмережах. Локальним проектом є захід, який проводиться у своїй шкільній громаді й популяризує тему шістдесятництва та дисидентського руху. Географія локальних проектів охопила Дніпропетровську, Донецьку, Житомирську, Київську, Кіровоградську, Львівську, Одеську, Харківську, Хмельницьку області. Безумовно, формат онлайн має свої сильні та слабкі сторони. Серед переваг можу виділити:

- можливість безперешкодно долати кордони учасникам/учасницям та спікерам/спікеркам. Завдяки цьому фестиваль став міжнародним і міжконтинентальним, розширивши свою географію на Європу, Північну Америку та Африку. Особливо цінним стало запрошення спікерів/спікерок з-за кордону, що не практикувалося на попередніх фестивалях;

- шанс узяти участь у заході всім, хто дійсно цього бажає. На жаль, відвідати захід наживо мають змогу не всі діти та педагоги через складнощі логістики та брак ресурсів покрити дорожні витрати. Онлайн знімає цю проблему. Усе, що потрібно освітянам та підліткам для участі, – це мотивація та хороший Інтернет (останнє, звичайно, є іноді проблемою і впливає на можливість участі);

- кількісну необмеженість. У заході наживо завжди є ліміт простору та матеріального ресурсу для його організації. Онлайн же дозволяє провести захід із численною аудиторією.

- новий досвід нетворкінгу як для організаторок, так і для учасників/учасниць. Завдяки використанню онлайн-застосунків та опції на платформі Zoom співпрацювати в окремих кімнатах

вдалося провести фестиваль інтерактивно з ефектом командотворення та інтеграції. Вдалося довести, що навчання онлайн може бути цікавим.

Недоліками онлайн є індивідуальне технічне забезпечення дітей і дорослих гаджетами та якісним Інтернетом, відсутність бачити одне одного у повний зріст та розуміти інших завдяки різним каналам невербальної комунікації, а також узгодження часової логістики, адже це післяобідні години участі, і діти та педагоги не звільнені від обов'язків шкільного процесу на період заходу».

Організатор будь-якої події завжди чекає зворотного зв'язку від учасників, бо розуміння того, що докладені зусилля перед і під час проведення заходу не були марними, надихають на подальшу працю. В ході підготовки даної статті ми вийшли на зв'язок із найактивнішими учасниками Фестивалю шістдесятництва та дисидентського руху для того, щоб дізнатися, що саме для них означає цей фестиваль та якими були їхні дії після участі в ньому.

Однією з найуспішніших та найактивніших учасниць фесту є Марія Панченко, нині студентка Національного університету «Києво-Могилянська академія». Марія була учасницею всіх трьох фестивалів наживо в Києві й як ментор брала участь у IV фестивалі, що проводився онлайн.

«Після фестивалю, будучи ученицею 11 класу, восени я проводила урок у школі, присвячений тематиці шістдесятництва. Тоді доєдналося 15 учасників. А у червні минулого року проводила онлайн-захід англійською мовою «Opening Ukraine». У мене було теж близько 15 учасників із 7 країн. Усіх учасників я коротко озна-

йомила з історією СРСР, що це за утворення й чому, власне, була потреба в шістдесятниках. Показала хронологію розвитку цього руху, а також розповіла про творчість Стуса, Горської й Параджанова. Захід був інтерактивним, тобто не лише сухі знання й факти, а через спільне прочитання поезії, створення мап тощо. Крім того, цієї весни я була спікеркою на Фестивалі Анастасії Щербини з Ніжина після онлайн-заходу 2020 року. Розповідала про Стуса й Сверстюка, теж інтерактивно для молоді, – розповідає дівчина. – Я переконана, що історія – це те, на чому базується наше теперішнє й від чого залежить те, що буде завтра. Ми не приходимо в цей світ на один день, до нас уже сталося дуже багато всього, але від нас залежить те, що буде з тими, хто прийде після нас. І ми не можемо забезпечити собі й наступним поколінням гідне життя, якщо не знатимемо, на чому стоїмо зараз. Усвідомлення підґрунтя – це не лише про історичні події чи факти, для мене, насамперед, це суть у цінностях і переконаннях. Тобто не лише те, що вже відбулося, а універсальне знання, яке ми можемо використати для власних дій і помислів, проаналізувавши вчинки людей, яких ми вивчаємо. На жаль, ці знання не завжди дають у школі. Зазвичай ми зацікавлені у фактах, щоб скласти добре іспит. Проте факти дуже мінливі, і в пам'яті зберігаються недовго.

Фестивалі шістдесятництва від МАН створюють простір, аби спробувати досягнути це універсальне знання самому через зустрічі з видатними людьми, аналіз книжок, фільмів, екскурсії й інтерактивні заняття. Звісно, ми дізнаємося багато корисної інформації, яка полегшує сприйняття цінностей у контексті, проте основний зміст зберігається не в умовних датах, а в усвідомленні процесів, їхніх причин і наслідків через наявність чи відсутність людських принципів. І насправді такі заходи є важливішими, ніж ми можемо осягнути це зараз. Ціннісний розвиток особистості комплексний, його дуже складно виміряти в один момент. Ми не можемо зробити тест на визначення прогресу, але внутрішньо кожна людина відчуває зміни. Я щаслива розуміти, що саме завдяки фестивалям маю, на кого спиратися у своїх ідеях і намірах. Людина завжди шукає опору, щоб під час сильного вітру не впасти, а продовжити йти. Важливо, щоб ця опора була міцною й справжньою, а не популістською ідеєю однієї миті. Фестивалі познайомили мене з надзвичайними людьми,

які відкривають щодня мені світ добра, справедливості, визначеності й любові через свою творчість і вчинки. І я знаю, що навіть під час найбільшого штурму я не лише втримаюся, а й зроблю все можливе, щоб допомогти тим, хто поруч зі мною».

Географія учасників різноманітна. Відтак Валерія Косінська, учасниця четвертого фестивалю, проживає у Хмельницькій області. Разом зі своєю керівницею Ляховою Марією Миколаївною Валерія організувала захід, присвячений Стефанії Шабатурі, її особистості та творчій діяльності, під час якого учні Гвардійського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, гімназія» мали змогу спробувати ткати фрагмент гобелену Стефанії Шабатурі. До події долучилося 40 учасників, які є учнями 9-10 класів.

«Особисто для мене фестиваль став своєрідною точкою неповернення, оскільки саме з цього часу і цього проекту почалося моє національне самоусвідомлення. Впродовж участі у даному заході для мене відкривалася щільна завеса постатей та їхньої діяльності. Саме тут я вперше поглянула на письменників та поетів, зокрема на Василя Стуса, як на звичайних, живих людей зі своїми проблемами і переживаннями, а не як закладений у голові прообраз ідеалізованої особистості. Я зустріла однодумців і хороших наставників, з якими в подальшому багато комунікувала. Одним словом, фестиваль дисидентського руху – це неймовірний, незбагнений досвід, що приносить велику кількість «їжі для роздумів» у твою голову і, як наслідок, докорінно змінює твоє життя», – ділиться юна організаторка Валерія Косінська.

У Полтаві та області про Фестиваль шістдесятництва та дисидентського руху знають завдяки Єлизаветі Пукас, учениці ІІ класу. Ліза написала есе про Михайлину Коцюбинську, крім того, провела захід у своїй школі, в історичній підгрупі. Поділилася інформацією, яку отримала на фестивалі сама, розповідала про дисидентський рух та, зокрема, про Михайлину Коцюбинську, яка, на думку Лізи, стала прикладом живої історії.

«Для мене фестиваль – це надзвичайно багато. Він безповоротно перевернув мою свідомість: я почала глибше вивчати українську культуру і зрозуміла, що я – українка! Мистецтво цих титанів зцілює, а їхні історії – надихають. Українська мова нарешті стала рідною. І ще я визначила, чим хочу займатися в житті. Фестиваль дає змогу поглянути на себе крізь призму минувшини, бо кожен із нас стоїть на плечах шістдесятників; зануритися в спільноту прекрасних та небайдужих людей, за якими, безперечно, –

майбутнє... Це настільки багатогранний Усесвіт, який кожному підлітку дає можливість для себе відкрити історію, розірвати звичні шаблони», – говорить дівчина й сподівається, що матиме змогу відвідати фестиваль ще й наживо, тому що була учасницею лише у 2020 році, коли подія проходила онлайн.

На Одещині останні два роки про дисидентський рух теж активно говорять підлітки та вчителі. Наприклад, Наталя Гутник, яка була учасницею двох Фестивалів шістдесятництва та дисидентського руху МАН, а також активно співпрацює з його організаторами. Вчителька української мови та літератури активно долучається до таких заходів, крім того, залучає молоді та організовує яскраві події для популяризації шістдесятництва у нашому сторіччі, надихаючись подіями, які проводить Мала академія наук України.

«Враження від Фестивалю шістдесятництва та дисидентського руху, який проводить МАН, залишилися неймовірні, і присмак стає відчутнішим з плином часу. Організаторка фестивалю, Юлія Кравченко, запалила в наших серцях захоплення та інтерес до митців та дисидентів, тому ми, учасники цих заходів, самостійно продовжуємо ознайомлення з цим унікальним явищем: переосмислюємо епістолярну спадщину українського шістдесятництва, пізнаємо самих себе в круговерті непрості історії ХХ століття. Інформацію аналізуємо, розкладаємо по полицях, систематизуємо. Фестиваль – це урок захисту цінностей», – відгукується про фестиваль вчителька з Одеси.

Навесні цього року пані Наталя організувала разом зі своїми учнями шкільний фестиваль із комплексною і багатогранною програмою. Для учасників були передбачені інтерактивні лекції, квести, поетичний марафон, перегляд фільму «Заборонений».

Плідно пройшли дискусійні панелі «Зоряний інтеграл знакового покоління» (Василь Стус і творче «я»; Високі реєстри слова Василя Симоненка; Духовне подвижництво Ліни Костенко; Поетичні метаморфози Ірини Жиленко) та «Плеяда нескорених» (Алла Горська, Віктор Зарецький, Людмила Семикіна, Сергій Параджанов). Про актуальність питання шістдесятництва та дисидентського руху на часі формування національного сприйняття світу підлітком Наталя Гутник розмірковує: «Сьогодні ця тема доволі важлива, адже серед молоді мало хто замислюється над тим, кого називають шістдесятниками, чому саме вони стали частиною руху опору радянській владі, за що поплавилися особистою свободою та життям. У такий спосіб популяризація серед учнівської молоді знань про письменників, режисерів, художників, які сформували рух опору радянській системі засобами культури, спрямована на максимальну поінформованість у цій сторічці історії України, та, сподіваємось, допоможе їм пізнати самобутність Великого українського народу».

Про дисидентів, шістдесятництво та фестиваль від МАН часто згадують й у Чернігівській області, в місті Ніжин. У 2020 році, 19 та 20 грудня, Анастасія Щербина, яка є президентом Ліги старшокласників Ніжина, за підтримки КЗ «Ніжинський міський молодіжний центр» організувала великий захід «UnKnown Ukraine» – фестиваль творчості та дисидентського руху. До речі, це один із минулорічних проектів-переможців конкурсу «Ніжин – молодіжна столиця Чернігівщини».

В рамках двох фестивальних днів учасники познайомились і з'ясували очікування від співпраці; прослухали лекцію від Юлії Кравченко «Як виник дисидентський рух: його причини та передумови?»; мали друж-

ню бесіду з Вахтангом Кіпіані про його відому книгу «Справа Василя Стуса», дисидентів, кінематограф, історію та громадянську освіту молоді; спілкувалися з Олексієм Сінченком на тему: «Хто такий текстолог і чи важка ця професія?»; працювали із випускницями Фестивалю шістдесятництва та дисидентського руху, організованого МАН України, які ознайомили із життям та творчістю Василя Стуса, Євгена Сверстюка, Алли Горської, Івана Дзюби, Зиновія Красівського та Осадчого.

Фестиваль Насті з Ніжина містив ще й «Світове кафе», де обговорювали «Ідеї та прагнення дисидентів», «Проблеми на шляху до мрії», «Портрет шістдесятників». Також учасники мали дискусію з Миколою Ляховичем на тему: «Чому ж важливо знати історію?».

Захід приємно завершився музично-літературним вечором з українською сучасною музикою та поезією дисидентів.

Організаторка фестивалю «UnKnown Ukraine», Анастасія Щербина, розповідає про київський фестиваль, учасницею якого вона була і саме який дав поштовх до організації власного проекту:

«Перш за все, я вважаю, без минулого не буде майбутнього. Зараз наша держава переживає буремні часи, коли не всі розуміють важливість самоідентифікації особистості. І це надзвичайно прикро, адже ми не одне століття з кров'ю і боєм виборювали свою незалежність (і зараз продовжуємо, як бачимо, нічого не змінюється). Саме тому і національно-патріотичне виховання нації, і, зокрема, Фестиваль дисидентського руху має на меті розповісти про людей, які пожертвували собою заради майбутніх поколінь, надихнути людей змінюватися, не соромитися свого коріння і з гідністю прославляти його».

І мені безпосередньо як учасниці фестивалю 2019-2020 ро-

ків залишається лише додати, що завдяки інформації, яку подають на цьому заході, завдяки людям, які боролися за нашу незалежність, жертвуючи життям, але прославляючи ім'я українського народу, я навчилася бути сміливою, не боятися висловлювати свою думку, навіть якщо її не поділяють високоповажні чиновники та йти в ногу зі справедливістю, навіть якщо у світі її лишається стільки, скільки кисню під водою.

Щодо рівня організації заходу: я вражена тим, на якому рівні зазвичай Мала академія наук його проводить. Втім, не можна не згадати й того, що сам директор НЦ «Мала академія наук» Оксен Лісовий народився у сім'ї дисидента і шістдесятника Василя Лісового та педагогині Віри Лісової. Із раннього дитинства Оксен Васильович віч-на-віч зустрівся із наслідками інтелектуальної боротьби проти тоталітарної радянської системи та законів, які вона диктувала.

Навчаючись у 3-4 класах, Оксен був змушений жити на Забайкаллі, тому що його батька, філософа та науковця Василя, було відправлено на заслання до Сибіру. Родина Лісових, як і більшість інтелігентів у часи 60-80-х років, свідомо чинила опір системі, яка, прикриваючись ідеологією політики, запускала самознищення державності та свідомості народу. Народу, який прагнув бути незалежним не лише фізично, а й власною думкою, що відрізнялася від думки тих, хто запустив механізм, що знищував останній прояв щирого патріотизму й наміру бути незалежними. Хіба ж тоді народ жив? Навряд. Він існував, ставленими ланцюгами прикутий до купки людей, що керували державою. Не мав права на висловлення своєї думки, боявся говорити, боявся писати, вільно розвиватися. І лише свідоме прагнення волі для думки і слова тих, хто влучно кинув опір диктатурі, дав право нам бути незалежними, мати свою мову і свої кордони. Сьогодні нове покоління вивчає історію з підручників, проте там програма змінюється і викладається за вимогами, які встановлює держава. Одна тема вивчається п'ять уроків поспіль, іншу згадують лише мимохідь, між іншими темами. Фестиваль, що проводить МАН, – це змога для підлітка отримати нові знання, крім того, – розширити діапазон почутого та згаданого на уроці історії в школі. А участь підлітка у цьому заході – це прояв поваги й пам'яті до старшого покоління шістдесятників і дисидентів, які повернули нам мову, а ми їм – вічне життя у нашій пам'яті та діяннях.

Аліна ШЕВЧЕНКО, учасниця ІІІ та ІV Фестивалю шістдесятництва та дисидентського руху

КОЛОРИТ ГУЦУЛЬЩИНИ І ЗАПАХ КАРПАТ

В історії української літератури Михайло Коцюбинський залишився неперевершеним майстром слова, тонким стилістом і найкращим імпресіоністом, а лебединою його пісню та шедевром українського письменства стала повість «Тіні забутих предків».

Володимир СКРИНЧЕНКО

Закоханий у карпатський край письменник відтворив казковий колорит Гуцульщини, з її дивовижним духом гірської природи і загадковим народом, його таємничим душевним світом та віковим досвідом далеких предків. «Цей дикий, співучий край багато хто пробував описувати, – зазначав критик Максим Богданович, – але ніхто не зробив цього з такою досконалістю, як Коцюбинський». Друге народження «Тіней забутих предків» відбулося через півстоліття, коли поетичне слово Коцюбинського ожило на кіноекрані завдяки Сергію Параджанову, який створив один із найвизначніших шедеврів світового кінематографа, що приніс його творцю численні премії та нагороди на престижних міжнародних форумах.

Проте нелегка доля спіткала обох митців. Свою гуцульську казку Михайло Коцюбинський завершив лише за два роки до смерті: передчасно пішов він з життя внаслідок тяжкої недуги. А Сергію Параджанову довелося до останньої краплини випити гірку чашу страждань і подолати свій хресний шлях, що вмістив у собі терміни ув'язнення і численні роки творчого простою. Та зчарував їх дивовижний карпатський край, його легенди і казки, де перетнулися коліс шляхи їхні творчі.

ЛЕГЕНДИ І КАЗКИ КАРПАТСЬКОГО КРАЮ

«Найбільша драма мого життя – це неможливість присвятити себе цілком літературі...» – писав Михайло Коцюбинський. Більшість своїх творів мусив видавати він за кордоном Російської імперії – в

Австро-Угорщині, де його знали й шанували Іван Франко, Василь Стефаник та інші видатні діячі українського літературного зарубіжжя. А вже для багатьох у Чернігові Михайло Коцюбинський був лише чиновником губернського земства, який мав дружину, четверо дітей і власний будиночок на вулиці Сіверянській...

Розпочиналося життя Коцюбинського у Вінниці, де й народився 17 вересня 1864 року. Замріяний хлопчик, улюбленець усієї родини, зростає воістину щасливою дитиною. Він мріяв про університет, але не збулося: осліпла мати та пішов із родини батько. Скрутне матеріальне становище змусило 19-річного юнака стати главою родини та її годувальником, заробляти на прожиття приватними уроками.

Крім репетиторства, розпочинає Михайло свої перші кроки на літературній ниві. Проте виникало чимало проблем із виданням творів, адже на теренах Російської імперії українська література вважалася «літературою другого сорту». Поїздка до Львова у травні 1890 року започаткувала постійну співпрацю письменника в західноукраїнських виданнях. Проте найбільшого значення для нього набуло знайомство з Іваном Франком, яке переросло згодом у велику дружбу та сприяло кристалізації творчого таланту обох письменників.

Обидва митці не тільки активно листувалися, але й неодноразово зустрічалися у Львові та на відпочинку у Карпатах, в гуцульському селі Криворівня, що набуло на той час слави «Українських Афін», де збиралися представники літературно-мистецької еліти України.

Лише влітку 1911 року вдалося Коцюбинському завітати до Карпат, свою давню мрію, про що й свідчать його слова: «Хочу набутися», тобто натішитися красою природи і таємничим світом Гуцульщини. Відчуття казковості карпатського життя, бажання написати про «незвичайний казковий народ» – гуцулів не полишає письменника. Він вивчає їхнє життя, звичаї й побут, проймається духом гірської природи, проводить увесь час у мандрівках у горах, повертаючись з полонин із оберемками квітів, знайомиться з місцевими жителями.

Ось так народжувалися його знакові «Тіні забутих предків». І не дивно, як правдиво відтворив він мову, культуру й побут Гуцульщини, – неначе народився і виріс серед Карпатських гір. Та письменник прагне до розкриття внутрішнього світу своїх героїв, їхньої психології, що виявляється в нюансах їхніх переживань. Це споріднює його творчі пошуки з найкращими традиціями європейського письменства того часу – імпресіонізмом.

У глибокому реалізмі й силі типізації Коцюбинського переконується кожен, хто побував на Гуцульщині навіть через півстоліття після автора «Тіней забутих предків». І першим, хто осягнув це та відтворив поетичне слово Коцюбинського на кіноекрані, був великий український режисер Сергій Параджанов.

ЧАКЛУН УКРАЇНСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФА

У його житті все траплялося «як у кіно». Наче зірка з іншої галактики, увірвався він у кінематографічний світ своїм фільмом «Тіні забутих предків», а потім – світова слава й утиски з боку влади, роки ув'язнення та заступництво світової еліти, фанати і прихильники навколо нього, екстравагантні вибрики. Гідно подиву, як спроможна була прожити ця епатажна й невгамовна людина все своє життя усупереч здоровому глузду та загальноприйнятим нормам поведінки. Непослух у мисленні, він творив усупереч канонам соцреалізму та зовнішнім обставинам.

Непересічна особистість Сергія Параджанова, починаючи з похо-

дження. Його батьки, вірменські біженці з Туреччини, опинилися у Грузії, де й народився він 9 січня 1924 року. Тривалим був шлях його до кіномистецтва: розпочинався у Тбілісі, а потім у Москві, у ВДІКу, куди перейшов з Московської консерваторії.

За спогадами Георгія Якутовича, все почалося з київської виставки Федора Манайла, самобутнього художника з Ужгорода. Режисер захопився твором Коцюбинського і відкрив для себе незнаний світ Карпат. Гідно подиву, як Сергій Параджанов, вірменин за походженням, був спроможний на глибоке занурення в органіку українського національного характеру. На той час він уже визрів до якісно іншого мистецтва, до естетичного відкриття свого кінематографа.

Хвиля суспільної активності збіглася з художніми можливостями, рівнем обдарування і честолюбством багатьох митців, що згуртувалися навколо ідеї екранізації «Тіней...». Це – Юрій Ілленко, Лариса Кадочникова, Іван Миколайчук, Лідія Бестаєва, Іван Чендей, Георгій Якутович, Мирослав Скорик, Спартак Багашвілі та інші.

Фільм народжувався важко, навіть драматично, адже для відтворення феєричного твору Коцюбинського мовою кіно потрібно було віднайти нові екранні метафори, які б допомогли створити нове мистецьке явище. І це зрозуміло: надто незвичний був матеріал, надто високо було поставлено планку естетичного осягнення першоджерела, надто неординарний зібрався творчий ансамбль. До того ж роботу ускладнювали суперечки між режисером і оператором Юрієм Ілленком. Конфлікт, що виник між ними, базувався, певно, не лише на ґрунті творчих розходжень, а й на вибухових температурах цих двох неординарних особистостей.

У масові сцени запросили зніматися виключно гуцулів, які принесли в картину відповідний типаж, достеменність поведінки й одягу. Особливе місце посідає новаторська робота із кольором завдяки операторському мистецтву Юрія Ілленка. Однак чи не найбільше значення мала надзвичайна органічність у фільмі Івана Миколайчука – виконавця головної ролі. У перші ж секунди зйомок Іван перевернув уявлення про образ головного героя. «...Юний, страшенно схвильований, він світився дивовижним світлом...» – згадував Сергій Параджанов.

Ось так режисер-вірменин створив кінематографічний пам'ятник гуцульській культурі.

Із виходом на екран фільму Сергія Параджанова «накрила» всесвітня слава, а «Тіні...» почали збирати врожаї визнання, зокрема, отримали нагороду на міжнародному кінофестивалі в Мар-дель-Плата (Аргентина). До Києва надходили повідомлення про нові нагороди, зокрема у Римі (фестиваль фестивалів), – Кубок фестивалю, приз Британської кіноакадемії 1966 року за найкращий зарубіжний фільм, у Салоніках – найвища нагорода – Золота медаль за найкращу постановку, почесні дипло-

ми в Мельбурні та Сідней. Жоден фільм у світі на сьогодні не здобув такої кількості призів, медалей і дипломів.

ДО НОВОЇ КРАСИ...

Михайла Коцюбинського не стало 12 квітня 1913 року. Доля поставилася до нього безжалісно – усього 48 років судилося йому прожити. Газета «Рада» повідомляла, що у скорботній процесії взяло участь понад три тисячі людей. Видатному митцеві присвятив Олександр Олесь свої натхненні поетичні рядки «Над могилою М. М. Коцюбинського».

...Прем'єра «Тіней...», що відбулася у вересні 1965 року з нагоди 100-річного ювілею Михайла Коцюбинського у кінотеатрі «Україна», обернулася на політичну акцію, очолювану письменником Іваном Дзюбою та підтриману журналістом В'ячеславом Чорноволом і молодим поетом Василем Стусом. Вони й закликали присутніх у залі до протесту проти політичних репресій у СРСР. Проте «режисером скандалу» влада вважала саме Параджанова, якого й звинуватили в усьому. Вона й помстилася режисерові потім – на початку 70-х...

Сергій Параджанов помер 21 липня 1990 року в Єревані. Його поховали у місцевому пантеоні між могилами композитора Арама Хачатуряна і письменника Вільяма Сарояна.

А потім доля наче схаменулася й принесла митцеві численні нагороди, зокрема, звання народного артиста України у рік смерті, а рік по тому – Шевченківську премію.

На фасаді 8-поверхового київського будинку, що на проспекті Перемоги, 1, з'явилася меморіальна дошка із написом: «Тут жив великий український режисер Сергій Параджанов, 1962-1974». А звідти легко дістатися до кіностудії ім. О. П. Довженка, щоб покласти квіти до бронзового Майстра – пам'ятника на мармуровому постаменті. У скульптурній композиції – дуга із головою Сергія Параджанова, а під нею – обличчя знаменитих героїв «Тіней...» – Івана і Марички – обличчя Івана Миколайчука та Лариси Кадочникової.

«...Не мені пам'ятник, а світу Параджанова! – посміхається Лариса Валентинівна. – Нехай задрять! Адже я зіграла у найкращому фільмі про гуцульських Ромео і Джульєтту».

Земні шляхи обох митців завершилися далеко від Карпат, але зчарували їх легенди і казки карпатського краю. Прах Коцюбинського спочив у землі чернігівській, а невгамовна душа Параджанова ще й нині не має покою. Лине вона, сердешна, понад горами Карпатськими, адже їй мало Кавказу, тому й прагне до інших – космічних просторів, до інших світів, до нової краси...

БРЕНД ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Давно хочу поділитися своїми думками з приводу одної дуже тривожної тенденції, що стала за роки незалежності очевидною. А саме: комусь якось раптом закортіло зробити своєрідну ревізію – переоцінити як поетичний спадок, так і сам образ нашого батька нації Тараса Григоровича Шевченка. Мовляв, за радянського часу в цьому були неабиякі перекоси!

Анатолій ЗАВГОРОДНІЙ

Але разом із «перекосами» дехто волів би вилити з помями і речі, які є, якщо хочете, сакральними, визнаними й улюбленими в найширших народних масах. З поезій побіжно згадаю лише «Гайдамаків», які одному, всіма шанованому філософові, здалися ідейно слабкими, незрілими, бо наповнені сценами кривавої помсти українських повстанців своїм гнобителям і катам. Не гуманно, бач, не по-християнському мислив молодий Тарас, коли писав цю поему. Більше в цій воістину геніальній поемі філософ не побачив нічого. А жаль. Адже в ній розкривається безодня болю людської душі. Трагічна доля цілого занашащеного народу! Хочу зупинитися на тому, що й досі не є таким очевидним і ясним для кожного. Відбувається тихе, «повзуче» розмивання класичного зорового образу Великого Кобзаря.

Почалося воно давно, здається, з виходу в обіг 100-гривневої купюри, на якій зображений у шапці та кожусі старий не був схожий на Тараса. Мало того, мав якийсь дегенеративний вираз обличчя. Як таке зображення могло пройти через керівництво Національного банку?! Іншого, як те, що це диверсія, на думку не спадає. Далі, коли на чолі Нацбанку став Тігіпко, всі зображення на купюрах замінили: наші князі стали бородатими, а Тарас Шевченко – безвусим, молодим. Звідси й почався відлік, так би мовити нового титульного образу поета – молодого і безвусого, без шапки і кожуха, «європейського», так би мовити. І до сьогодні на офіційному рівні пропагується саме таке зображення Тараса Григоровича. Хоча в народі улюблений портрет поета вусатого, в шапці й кожусі. І навіть до 200-річчя були офіційні настанови, рекомендації, щоб зображувати Тараса на експозиціях та виставках тільки молодим. А на Шевченківських читаннях у Верховній Раді цим по-

Тарас Шевченко, автопортрет. 1840–1841 рр.

Тарас Шевченко. Квітень 1859 р.

становам, мабуть, підіграв і добре відомий поет Іван Драч: «Скиньте з Шевченка шапку. Та отого дурного кожуха...». Залишалось хіба що додати: «...і обріжте вуса!...». Не так було б

прикро, якби ці слова прозвучали від якогось україножера... Заслуженому діячеві виявилось невтямки, що цей образ (і шапку, і кожух, і вуса) наш пророк обрав сам для себе, щоб і

зовнішньо виразити свою невіддільність від українського народу, його звичаєвої символіки та розуміння краси. Цим Тарас Шевченко задекларував на весь світ: «Я – українець!». І ми, його нащадки, не маємо права не рахуватися з цим, незалежно від того, як нам, кожному зокрема, подобаються чи не подобаються вуса, шапка чи кожух. Це, якщо хочете, вже канон – негласний, відстояний, викристалізований історично у діяльності «Просвіти» українським народом.

Для нас, безумовно, є дорогим зображення Кобзаря у будь-якому віці. Але молодим його можна сплутати з багатьма іншими європейцями того часу і за зачіскою, і за одягом. А зрлий – це пророк, символ України та українства. Красивий тою особливою козацькою вродою, від якої віє віками і глибинним нашим звичаєм, за яким вуса – ознака зрілості чоловіка, мужа, а шапка на голові – символ верховенства, виконання певної місії у визначених звичаєм обставинах.

За словами Віктора Доманицького, дослідника життя і творчості нашого генія: «Тарас Шевченко малював себе в шапці саме тому, що вважав себе при виконанні обов'язків національного вождя, національного пророка, національного месника» («Тарас Шевченко», Чикаго, 1961 р.).

Завдяки такому самоусвідомленню Тараса Григоровича ми й отримали у спадок такий сильний, оригінальний портрет-образ, якого не має жоден народ у світі. Він своєю символікою, знаковістю абсолютно тотожний силі його творчості. Але, як видно, нам це ще потрібно осягнути... Ті ж, хто свідомо чи мимоволі хочуть розмити, знівельувати, позбавити яскравої національної виразності образ нашого Кобзаря під гаслом «європейськості», по суті, хочуть зруйнувати глибоко національний образ-символ українського народу та його боротьби за незалежну Україну, що живе й діє в пам'яті, отже, й у свідомості мільйонів українців. А це вже – ідеологічна диверсія. Європейськість без глибинного національного змісту та довершеної виразної національної форми нічого не варта, бо нікому не цікава і згубна для нації.

Зрештою, українці довели це всьому світові Євромайданом, який мав яскраву національну форму і зміст, а тому переміг. Бо його гасла, його зорові символи об'єднували і давали майданівцям високе натхнення. Будемо ж пильними, бережімо наші символи, наші обереги!

ЛАРИСА НЕДІН: «ЖИТТЯ БЕЗ ВИПРОБУВАНЬ НЕ БУВАЄ»

У Київській академічній майстерні театрального мистецтва «Сузір'я» відбулася презентація книжки Наталки Капустянської «Лариса Недін. У зоні досяжності», присвячена відомій українській акторці, письменниці, журналістці, лауреатці численних мистецьких та літературних премій і конкурсів, заслуженій артистці України. Сьогодні пані Лариса – наш гість.

— Розкажіть, будь ласка, як створювалася ця книжка.

— З пані Наталею ми знайомі давненько. Перетиналися на різних творчих заходах, зокрема, тих, що проводилися в бібліотеках. Коли Н. Капустянська була головним редактором газети, що виходила у Солом'янському районі столиці, вона написала про мене кілька статей, також писала і в інші видання. Була її публікація і в газеті «Культура і життя», коли у видавництві «Криниця» вийшла моя книжка «Передчуття свята». Поступово ширшало коло наших спільних знайомих.

Якось вона мені сказала: «Ларисо Миколаївно, Ви завдяки своїй передачі популяризуєте стільки людей, стільки відкриваєте Україні. А знані у Вас відкриваються по-новому. А Вас часто запрошують на інтерв'ю?». «Так, буваю на телебаченні і радіо. Але не так часто, як, приміром, естрадні співаки». Вона мені: «Напишу про Вас книгу». Я засміялася, чесно кажучи, подумала, що це жарт.

Після того, як пані Наталя почала мені надсилати на пошту запитання, я зрозуміла, що це не жарт. Вона збирає матеріал і збирається щось писати. Книжка дуже схожа на монографію. Багато матеріалу вона познаходила сама. Наші новітні цифрові технології дають можливість це зробити. Дещо я дістала зі свого домашнього архіву. Зокрема, перші публікації, які з'явилися, коли я ще працювала у театрі в Чернівцях. Вони були в газетах «Радянська Буковина» та «Молодий Буковинець».

Потім вона почала мені надсилати готові розділи, аби узгодити якісь дати, щоб не було неточностей. Коли їй захотілося написати про моє дитинство, батьків, ми зустрічалися в кафе за чашкою кави. Для нас непомітно пролітали дві-три години в розмовах.

Коли книжка була практично готова, пані Наталя надсилала частини на верстку, щоб можна було точно вивірити. Адже як би ти не вичитував, усе одно у комп'ютерній верстці будуть якісь помилки.

— Під час презентації книжки говорили про сім Ваших талантів. Почали з акторського.

— Ці сім талантів визначила народна артистка України Тамара Стратієнко на одному з моїх творчих вечорів, що відбувся у Національній спілці письменників України ще 2017 року. Можливо, хтось бачить й інші мої таланти, а хтось не бачить і цих (усміхається).

Вважаю, що допоміг Бог, аби здійснилася моя мрія. У школі ще в сьомому класі зрозуміла, що буду артисткою. Брала активну участь у різних шкільних гуртках. Мене часто залучали до різноманітних мистецьких заходів.

Вступала до Київського театального інституту ім. Івана Карпенка-Карого (нині Національний університет театру, кіно і телебачення). Але це був шлях крізь терни. Вступила не з першого разу. До цього жила в родині, де батьки розлучилися. Тато вдруге одружився з жінкою, яка була взагалі далекою від мистецтва. Вона не сприйняла мого вибору, так само, як і тато, який все життя пропрацював у колгоспі. «Це якась дурниця, – сказав батько, – краще йди вчитися на вчителя або інженера». Але я не збиралася туди вступати.

Поїхала до Києва. Тато зі мною, його відпустили на два дні. Звичайно, того рівня підготовки, який мала, не вистачило і я не вступила з першого разу. В рідний Овідіополь уже не повернулася. Розуміла, що мені треба розвиватися. При театральному інституті були підготовчі курси. Була переконана, що саме вони мені допоможуть. Тато був лихий. Залишив мені 10 карбованців, а квиток на поїзд Київ – Одеса коштував 7.80. Він сказав, що через день я сама повернуся. У Києві в мене нікого не було, але я не повернулася. Бог послав хороших людей, які мене прихистили. Я мала змогу ходити на курси при театральному інституті, а студенткою стала лише з третьої спроби.

Зараз вже сама викладаю в університеті. Й до сьогодні переконана, що навчалася у найкращих викладачів. Це був старійшина театральної школи, професор Леонід Артемович Олійник і його по-

мічниця, права рука — народна артистка України Ада Миколаївна Роговцева. Її ім'я і сьогодні вимовляють з трепетом. А тоді вона була в самому розквіті, прямою Національного театру російської драми імені Лесі Українки.

Леонід Олійник прищеплював нам любов до ідеального театру, якого вже практично немає. А Ада Роговцева – до театру сучасного. Леонід Артемович ніколи не шкодував часу, наших лекційних чи практичних занять, щоб Ада Миколаївна розповіла про свою гастрольну діяльність або повела на репетиції, які проводив Роман Віктюк. Можливо, саме завдяки їй я залишилася в професії. З нами вчилися режисери. Це був спільний акторсько-режисерський курс. З режисерами займався Сергій Данченко. Студентство — прекрасний час. Ми були дружним курсом, дуже любили своїх педагогів.

Після інституту був вибір. Мене і ще кількох випускників запрошували у Харків, Дніпропетровськ і Чернівці. Можливо, я обрала Чернівецький театр тому, що його створювали ті ж архітектори, що й Одеський оперний. А я школяркою дуже любила одеські театри і часто їх відвідувала. Також відіграло роль, що на наш випускні іспити приїздив тодішній головний режисер Чернівецького театру Петро Колісник. Він запропонував мені та Юрію Марчакові їхати туди працювати й одразу сказав, що саме на нас ставитиме виставу за п'єсою Тараса Шевченка «Назар Стодоля». Ми їхали вже на головні ролі.

Час роботи в Чернівцях згадую з великою вдячністю. Коли ти вчишся в інституті, то весь час перебуваєш під опікою своїх вчителів, які намагаються вигравірувати з тебе діамант, що сяєв би різними гранями. Потім починається самостійне життя і тобі треба доводити, що ти – професіонал. Крім Петра Колісника, у театрі працювали відомі режисери Євгенія Золотова і Анатолій Литвинчук. Зі мною пра-

цювали всі три режисери, бачили в різних ролях.

Євгенія Золотова бачила як артистку, що співає, брала у водевілі, мюзикли. У Литвинчука грала у постановці «Як загинув Гуска» Миколи Куліша. У «Законі» Володимира Винниченка мала грати Інну, але на той час вже переїхала до Києва.

З 17 репертуарних вистав грала у 13-ти. З інституту ми приїхали до Чернівців учотирьох, всі співали. Дуже швидко утворили квінтет, нас часто запрошували на різні концерти.

Вважаю, що акторська доля у мене склалася доволі щасливо. Потім був театр-студія «Будьмо», який очолював Сергій Проскурня. Це був період театрів-студій, творчих експериментів, пошуків, співпраця з американським театром. Пізніше співпрацювала з Київською академічною майстернею театального мистецтва «Сузір'я», яку очолює Олексій Кужельний.

— Другий Ваш талант педагогічний?

— Навчатися мені було легко, закінчила школу з золотою медаллю. (Можливо, поведінка була не завжди відмінна, але то вже зовсім інша історія). Коли навчалася у 9-10 класах, то за дорученням директора школи заміняла вчительку у початкових класах, якщо та хворіла. Це було дуже почесно. Я цим пишалася, а набутий досвід потім знадобився.

Згодом, коли вже працювала в Чернівцях, увесь час викладала в якихось гуртках, училищах, на підприємствах. Коли повернулася до Києва, викладала театральну справу в одній зі столичних шкіл.

Леонід Олійник дізнався, що я повернулася до Києва, паралельно з театром працюю на радіо. Запросив мене викладати до своєї майстерні. З легкої руки Леоніда Артемовича почала викладати акторську майстерність і сценічну мову. Коли народилася донька, я на деякий час припинила свою викладацьку діяльність, а 2008 року знову повернулася до університету.

У цей час наші студенти перейшли на болонську систему, яка передбачає 5 років навчання. На п'ятому курсі у студентів мали з'явитися предмети, які могли би бути суміжними з професією актора, — ведучий на радіо, телебаченні, озвучка, дубляж. А я вела багато телемоствів, популярних радіограм: «Від суботи до суботи», «А ми до Вас в ранковий час», «І знову зустріч», а також мою авторську програму «Вечірній клуб актриси Лариси», різноманітні концерти у Національному палаці мистецтв «Україна», на телебаченні багато озвучувала і дублювала.

Мене запросили на роботу на кафедру акторського мистецтва і режисури драми, яку тоді очолював Михайло Резнікович, а нині — Богдан Бенюк. Я викладаю для акторів дисципліни: «Основи майстерності телеведучого» і «Робота з мікрофоном. Озвучка і дубляж». А з 2018 року – ще й сценічну мову в майстерні Олега Замятіна.

— Яке ставите перед собою головне завдання як педагога?

— Щоб молода людина повірила в себе. Коли була студенткою, то було важливо, аби студенти і викладачі відчували одне одного. Аби студент міг вільно, розкуто працювати. Щоб тебе ніхто не ламав через коліно. Намагаюся наслідувати своїх викладачів. Бачу, що це дає результат. Коли студент довіряє тобі і йде за тобою, це найголовніше. Тоді він стає як пластилін, з яким ти можеш робити, що хочеш. Це приносить свої результати. Також великого значення надаю самостійній роботі студентів.

— Крім того, Ви – майстер художнього слова.

— У радіоефірі я озвучила дуже багато літературного матеріалу. У нас були такі передачі, як «Поетична сторінка», «Малий літературний жанр» — новели, оповідання. А коли з'явився роман Юрія Хорунжого «Садівський садить сад з Марією і без...», ми з Володимиром Карпінським прочитали його в особах. Тоді ще не було такого жанру, як літературний серіал, і ми, по суті, стали першопрохідцями. Брала участь у багатьох радіовиставах. Найбільшу насолоду мені принесла роль Донни Анни у «Камінному господарі» за п'єсою Лесі Українки. Вже згадувала, що не встигла зіграти Інну з п'єси Винниченка «Закон» у Чернівцях. Зате зіграла її на радіо. А в прекрасній драматичній поемі Леоніда Горлача «Мазепа» — Мотрю Кочубеївну.

Мій улюблений жанр — моно-вистави. Дві такі вистави зіграла в Київській академічній майстерні театального мистецтва «Сузір'я». Вони мали великий розголос, про них багато писали. Перша створювалася до 2000-ліття Різдва Христового за кіноповістю Василя Ляляшенка «Невідома легенда про Клавдію Прокулу, дружину Понтія Пілата, про Понтія Пілата та Ісуса Христа». А до 20-річчя моєї творчої діяльності у 2008 році зіграла тут виставу за драматичною поемою Марії Морозенко «Поза зоною досяжності, або Magdalena.com.ua». Ця вистава увібрала в себе багато матеріалів, які надала міжнародна організація Lastrada, що допомагає визволяти жінок із сексуального рабства.

Багато моно-вистав записала на радіо. Скажімо, режисер Наталія Стрижевська, яка, на жаль, не так давно померла, відкрила для мене

ЙОГО ЖИТТЯ – АКАДЕМІЯ

«Там, де є українці, там завжди є мистецтво». Слова Юрія Липи, відомого громадського діяча, літератора, є одним із дороговказів Василя Гнатовича Чернеця – відомого українського вченого-культуролога, ректора Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, доктора філософії, професора, заслуженого працівника освіти України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, почесного академіка Академії мистецтв України, академіка Академії наук вищої освіти України, члена Національної спілки журналістів України, кавалера багатьох державних нагород і відомчих відзнак.

– колгоспниця-трудівниця. Крім нього, в багатодітній сім'ї Чернеців зростали молодший брат Микола, молодша сестра Марія, старша сестра Ольга. За один тиждень від дифтерії восени 1944 р. померли два старших брати Гнат і Василь.

За спогадами Василя Чернеця, 1946 рік видався голодним. «Про голод 46-го і 52-го, які були в наших краях, чомусь мало пишуть. А він був страшний. Голодна матір, перед очима якої пливли жовті кола, чіпляючись за стіну, йшла до моєї коліски. Годувати мене... Теж голодного... І було того безцінного молока трішки. І було воно, як потім розповідала ненька, з кров'ю... Я щасливий, що встиг у рідному селі Гориньград II на Рівненщині поставити матері пам'ятник з білого мармуру. Якби моя воля, я порадив би ставити матерям по всьому світі тільки білі пам'ятники. Бо то – колір Материнського молока, на якому виросло все людство. Головний спогад дитинства – постійне відчуття голоду. А ще по війні ми, дітлахи, гралися зброєю. Знаходили її у схронах, в окопах, стріляли, підривали. Як тільки живі залишилися...»

Ще в шкільні роки в нього виникло зацікавлення мистецтвом, тому й був постійним активним учасником різноманітних заходів із художньої самодіяльності. Після закінчення в 1959 р. місцевої семирічки Василь навчався в рівненській СШ № 11. Ще в 10-му класі він надрукував у рівненській обласній газеті свою першу новелу «Насіння», його шкільні твори були на виставці в обласному відділі освіти. Мріяв про журналістику. Але змушений був одразу ж після школи розпочати трудовий шлях.

Упродовж 1963-1965 рр. юнак працював слюсарем першого-другого розрядів на одному з місцевих оборонних заводів із адресою «Поштова скринька 59». Далі – вступ на вечірнє відділення Рівненського загальнонаукового факультету Київського державного університету імені Тараса Шевченка (1968 р., спеці-

альність – філологія). Ще з дитячих літ його вабила література, тому й пішов працювати до редакцій молодіжних газет Рівненської й Житомирської областей. У 1965-1966 рр. він – завідувач відділу костопільської районки. Активна діяльність, громадська робота молодого журналіста не залишилася непоміченою – того ж 1966 р. Василя Чернеця призначили другим секретарем Костопільського районного комітету комсомолу. Однак на комсомольській посаді перебував недовго. Того ж року його рекомендували в м. Рівне завідувачем відділу обласної газети «Зміна». У 1968-1970 рр. він проживав у м. Житомир, де очолив один із відділів місцевої молодіжної обласної газети «Комсомольська зірка». Того ж 1970 р. В. Чернець продовжив навчання в Рівненському державному педагогічному інституті ім. Д. З. Мануїльського (філологічний факультет), який успішно закінчив у 1972 р.

1970 рік розпочав київську сторінку біографії Василя Гнатовича Чернеця тривалістю вже понад півстоліття. Саме в столиці України сповна реалізувався його потенціал як журналіста, організатора роботи з молоддю на загальноукраїнському рівні, беззмінного багаторічного ректора одного з провідних мистецьких закладів вищої освіти України, вченого-культуролога, визначного діяча національної освіти, науки і культури. Із 1970 р. він – завідувач відділу республіканської газети «Молодь України». Зважаючи на активність, відповідальність і грамотність молодого працівника, в 1972 р. (після завершення навчання) йому запропонували перейти на роботу в Центральний комітет комсомолу України. То були часи становлення організатора-управлінця, майбутнього лідера з школою досвіду та відповідальності. Роки 1973-1974 – його строкова служба в Збройних силах СРСР сержантом 290-го ордена Бойового червоного прапора Новоросійського полку в м. Києві.

Наступний час (1974-1980 рр.) – період формування Василя Чернеця як організатора, керівника молодіжного руху в Україні в статусі інструктора, помічника першого секретаря ЦК, завідувача відділу ЦК ЛКСМ України.

З 1980 р. – він головний редактор всеукраїнського видавництва «Молодь» – найбільшого за потужностями в Європі. Коли в частині тиражу журналу «Дніпро» портрет Генерального секретаря ЦК КПРС Костянтина Черненка випадково надрукували «вниз головою», В. Г. Чернець разом із колегами по видавництву звільнили з роботи. Проти нього розпочалися утиски

– партійне керівництво УРСР перешкоджало в захисті ним кандидатської дисертації на філософському факультеті Київського державного університету імені Тараса Шевченка. Після звільнення з видавництва працював у апараті Міністерства культури УРСР.

З подихом горбачовської «перебудови» відбулося певне ідеологічне послаблення в республіках СРСР. У тих умовах В. Г. Чернець вдалося реалізувати заповітну мрію: на філософському факультеті Київського державного університету імені Тараса Шевченка в 1985 р. він успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук. Саме 1985 р. став знаковим у його житті й визначив подальшу долю: орієнтирами діяльності стають освіта, наука та культура.

14 червня 1985 р. наказом міністра культури УРСР Василя Чернеця призначили директором Інституту підвищення кваліфікації працівників культури. Згідно з процедурою йому довелося пройти погодження чотирьох колегій: Мінкультури СРСР, Міносвіти СРСР, Мінкультури України і Міносвіти України. Інститут – єдина на той час в Україні установа вищої освіти, що забезпечувала підвищення кваліфікації працівників галузі – фахівців будинків культури, музеїв, бібліотек, музичних шкіл, керівників аматорських творчих колективів, завідувачів відділів культури та ін. Рішенням Державного комітету СРСР з народної освіти 1990 р. В. Чернець було присвоєно звання доцента по кафедрі суспільних наук.

1991 рік розпочав новий відлік й історії української державності. Початок 1990-х років, який ознаменувався розпадом СРСР, характеризувався кризовими явищами не лише в економіці, а й у сферах освіти, науки та культури. Однак завдяки мудрості керівництва, колективу на чолі з В. Г. Чернецем інститут вистояв та продовжив динамічний розвиток з підготовки кадрів у сфері культури незалежної Української держави. Одним із перших Василь Чернець у 1992 р. став атегованим професором кафедри теорії і практики культурного будівництва, а наступного року отримав диплом доктора філософії.

Усвідомлюючи необхідність внутрішніх трансформаційних процесів у загальному контексті потреб національної культури, 1998 р. він, уже в статусі ректора інституту, реорганізує виш у Державну академію керівних кадрів культури і мистецтв (Постанова Кабінету Міністрів № 1358 від 31 серпня 1998 р.) та 21 вересня стає її першим ректором. За-

клад динамічно розвивався, набував авторитету, поповнювався новими науково-педагогічними працівниками, нарощував методичну складову, поліпшував матеріально-технічну базу.

Враховуючи загальнодержавне та міжнародне визнання результатів діяльності Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв, її вагомий внесок у розвиток національної освіти та науки, Указом Президента України В. Ющенка від 12 січня 2010 р. № 13/2010 Академії надано статус Національної.

Академія за керівництва нею В. Г. Чернеця набула найбільшого поступу. Завдяки самовідданним зусиллям колективу, зокрема й ректору, заклад вищої освіти утвердився в культурно-мистецькому, освітньо-науковому сегменті, примножив здобутки, зберіг традиції, удосконалив функцію перепідготовки, підвищення кваліфікації працівників сфери культури і мистецтв. Академія за результатами рейтингу ЮНЕСКО 2008-2018 рр. посіла перше місце серед закладів вищої освіти в галузі культури і мистецтв України.

В. Г. Чернець здійснює активну науково-дослідницьку діяльність, є автором понад 450 наукових публікацій, зокрема низки монографій, навчальних підручників і посібників. Він – ініціатор відкриття в академії спеціалізованої вченої ради з захисту докторських і кандидатських дисертацій, голова редколегії галузевих збірників наукових праць «Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв», «Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури», що визначені та затверджені Вищою атестаційною комісією України як фахові.

Василь Чернець – один із головних організаторів і співавторів видання «Енциклопедія етнокультурознавства» у шести томах, за що йому 2005 р. присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки (спільно з доктором історичних наук, професором Ю. І. Римаренком очолив авторський колектив). Через два роки як один із керівників він увійшов до складу авторського колективу фундаментального видання «Етнокультурознавство. Енциклопедія» (у 2-х частинах, 4-х книгах). Особлива його заслуга та гордість – заснована ним в академії наукова школа культурології, знана й авторитетна не лише в Україні, а й у Європі та світі.

Враховуючи набутий досвід, В. Г. Чернець постійно залучають до роботи в колегіальних органах, робочих групах Міністерства культури України, Міністерства освіти і науки України. У різний час він – член Акредитаційної комісії Міністерства освіти і науки України, член Колегії Міністер-

ЛИНЕ ПІСНЯ, А НЕ БАЙКА, – ТО СПІВАЮТЬ СЕСТРИ БАЙКО

ства культури України. Професор Василь Чернець є членом та головою фахової комісії з питань післядипломної освіти Координаційної ради з питань мистецької освіти і науки при Національній академії мистецтв України.

Незважаючи на професійну зайнятість як ректора, голови вченої ради академії, Василь Гнатівич Чернець активно займається громадською, просвітницькою роботою – очолює, координує діяльність різноманітних комісій на державному, столичному рівнях, входить до складу Громадського об'єднання «Земляцтво Рівненщини», Національної спілки журналістів України та ін.

Під його безпосереднім керівництвом та за особистою ініціативою й підтримкою відбулися й проходять сотні культурно-мистецьких конкурсів, фестивалів, симпозіумів, проєктів міжнародного, всеукраїнського та регіонального рівнів. Традиційними стали щорічні творчі звіти колективу академії на головних сценах України.

Упродовж усього життя В. Г. Чернець надзвичайно дорожить міцною справжньою дружбою. Так було і є завжди. Найбільша його цінність – родина: дружина Людмила Георгіївна та донька Оксана – успішна балерина Національного театру опери і балету України імені Тараса Шевченка.

Василь Гнатівич Чернець – доктор філософії ЮНЕСКО, почесний академік відділення синтезу пластичних мистецтв Національної академії мистецтв України, дійсний член (академік) Української академії наук національного прогресу й Академії наук вищої освіти України, член Національної спілки журналістів України.

Враховуючи вагомий особистий внесок у розвиток української культури, освіти і науки, В. Г. Чернець нагороджений багатьма державними, відомчими і громадськими відзнаками. Указом Президента України він удостоєний почесного звання «Заслужений працівник освіти України» (2001 р.), нагороджений орденами «За заслуги» III ступеня (2009 р.) та II ступеня (2016 р.).

Ректор Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, професор Василь Чернець сповнений сил і наснаги щодо розвою української культури, освіти і науки в європейському контексті трансформаційних процесів, збереження та примноження кращих традицій рідної академії, колективу працівників, студентів, слухачів, які в своїй сутності разом і стали його життям – минулим, теперішнім і майбутнім.

Юрій ТЕЛЯЧИЙ, перший проректор Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, доктор історичних наук, професор, заслужений працівник культури України

Феномен співочого тріо сестер Байко увійшов до скарбниці української національної і світової вокальної культури. Творчо розвинувши новий напрям вокального мистецтва – ансамблевий спів, Ніна, Марія, Даниїла Байко своєю творчістю вписали яскраву сторінку в історію його розвою, піввіку плекаючи його класичні традиції.

Із піснею-замрією, із піснею-надією, із піснею-любовію, з піснею-насолотою йдете разом із народом ви. Гей, то лем хто би вас не знав, не знає? Киньмо оком долу роками – в Україні та у дальній стороні кожен годин із радістю признати і пісню вашу й вас: спів сестер Байко лине понад час.

Пишуть про тих, кого люблять, кого знають. Любили й люблять вас. Чи знаю? Не більше, ніж перший ліпший львів'янин. Та хіба? Бо ж таки знаємо, знаю: начулися, натішилися співом вашим, а де ж то вас найбільше, по чім найкраще узнаєш? Житейські справи – як у кожного, і ви у них. Небайдужі, рвйні. Але пісня, пісня! Ваша посестра, ваше одкровення, ваше я. Там у них, у піснях, вас найбільше. Пірнаєте, занурюєтеся у них і тихоплинно, наче русаліями, долаєте із ними відстані та час. Ви у пісні, пісня – у вас. Пестите, голубите, виводите триєдино. Пісня ваша, дитинно пречиста і така ж багата, гамує біль, здоровить, лишає в серці слід. Чарівливим трійзіллям зринула котрогось дня, звабивши юнок-лемкинь, вдарила чистим струменем, що й професорове заслухалися-зачудувалися. Було, ай було оте давнє подивування, оте ваше пісенне зачарування. І всяк сущий ним перейнявся в Україні й у світах. Було замилування навдивовижу природним аж до ідеального поєднання голосів, ніжністю і стрункістю, чарівливістю їх – звідкіля? Гей бо, звідкіля пісня в світ пішла, де лежить отчая земля. Село Яблониця невдалік Сянока – рідна сторона.

...Як ся заспівам
Трьома голосами.

І вже вражена тиша озирається на трійко заспіваних дівусьок: айно, та лем поспівайте йще, потіште світ, любенькі, а і я вже помовчу та начувати буду.

Коли се було? Не пускали Бескиди, тривоого-сумом кичери повнилися, банували доли: доле ж наша, доле! Нащо – пощо? Скарбом найдорощим провадив няньо, муж учений, газда

достойний доріженьками извивистими, коби лишень вивезти. Стогнали гори в непокорі, у непорушності одвічної правоти. А треба було йти.

Ви із піснею спиналися, квітли, зростали, і радість, втіху з неї мали та все од мамці переймали. Лишилися далеко змарнілі од жалю й туги обспівані вами зелаво-синії верхи, та були повсякчас із вами. А чи ж то як інак? Ай, бо то та Лемковина, сховалася із сонечком, яко сиротина.

А вам повилася в новім краї творчая стежина. Не міряно, не числено, скільки ж то ходжено-їжджено та усе із піснею. Часами гадалося, що від отих співа-ночок материнських у грудях вам тісно, та чи не тому так щедротно-щиро виливалися вони навстріч нам, спраглим.

Спів той вів по життю, погамовував, додавав снаги. Тріо ваше чарівливе наче б мимохідь зводило воедино розум, душу й серце, будило любов до краю, до міста. Міста Лева:

*Зелень кленова, вулиці Львова,
Замок Високий – сторож віків,
Можна по світі ходити, шукати,
І, наче казку, міста стрічати,
Але єдиний на світі Львів.*

Лягав карбом той спів, ставав на диво характерною візитівкою мудрого, дещо притомленого віками, а при тім гордовитого чарсами аж до манірности старого Львова. Ви ж були ними, його львів'янками:

*...львів'янки – це зіроньки яскраві,
Бо львів'янки і любі, і ласкаві.*

Скільки їх ігриво-мелодійних, із писаними од серця словами вділили вам високого штибу справдешні львівські митці. Ні, не забути, ні.

Спів, виведений виключно через багатство внутрішнього світу сокровенно чистих, тонких почувань до філігранної ансамблевості. Ваш спів. Коли оте високе особистісне так легко стає вривень із досконалою необхідністю вивершеного Творцем. Як пере-

від мистецтва! Утішалися рідні, близькі серцю земляки, селяни із обвітреними, запеченими од суховію лицами, репаніми руками трударів. Ваше владарювання над усіма у піснеспіві

Одухотворювало, надихало. Високої правди, мисткині, в барвистий вінок України заплели ви пісню свою. Лине пісня, а не байка, то співають сестри Байко. Злоті струни розчахнули, серце й душу сколихнули. Пісню тую люди чули, та й хапали серцем чулим.

У Києві й скрізь в Україні завше високо тримали планку Галичини, ще вище в зарубіжжі – України. Були часточкою її, свідомі відповідальності за неї. Вилася, кучерявилася доля із Господньої волі, а пісня залишалася поміж нас, вона зоріла в новий час.

Народність ваша народом дана й народом признана, Шевченковим йменням увінчана. І вже ви настановляєте молодь, юнь. У тім ще одна грань вашої натури: воліти і могти передати, але ж де там – віддати щедротно величний творчий набуток уміння, досвіду, знань їм, молодим. Запричастити до творчої непогамованості і тим зробити їх добрими.

За пишноцвітням весняним відвруннюється літо, а на душі у вас весна, у ній гарцює квітень. Вчувається той вальс, отой нестримний танс, що вихором з сердець комусь дарує шанс:

*Ні, не забути, ні
Той пам'ятний вечір мені.*

З ласки долі не могли ви бути в інших якихось краях. Не могли виводити солов'їно ні англійською, ані шведською, ні французькою, ні румунською, ані ще якоюсь. Мали бути і є ви тут, де співучі люди живуть, де лягають із піснею, з нею встають, де рушник вишиваний і пісню в дорогу беруть, де із піснею жнуть.

Здоровий засів і щедрий ужинок ваш. Хтось відає, а хтось і не втямить, що для вас надійшла золотая мить, як вересневої пори зачали творчо жить. Доброслави наші, скільки слави доброї зажили для народоньку того, який пісні тії зложив. Узяли їх, як найцінніше віно, та й рознесли світами нектаром запашином од маєва садів замріяних, од шереху суцвіть настояних. Тее віно вином хмільним, трукном п'янким ударило та хто й звідкіль ми – казало нам. А не співать отак було для вас уже не можна, і кожна із вас така гожа, то й пісня линула переможно. Яріла наче мак у золотих житах.

Володимир КУЗИК,
м. Львів

Сестри БАЙКО

ПАМ'ЯТАЄМО! СУМУЄМО!

8 липня на 78-му році пішла з життя людина прекрасної душі, відкритого і доброго серця, відмінник освіти та директорка Велеснівського етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка Романа Степанівна Черемшинська.

Народилася 7 січня 1944 року в селі Велеснів Монастирського району Тернопільської області в сім'ї безземельного мельника цього села. Навчалася в Кременецькому державному педагогічному інституті й закінчила його природничий факультет у 1967 році.

З 1 вересня 1967 року до червня 2020 року працювала вчителькою біології та хімії у Велеснівській загальноосвітній I-II ступенів школі ім. В. М. Гнатюка.

Романа Степанівна – одна із співзасновників (з братом Остапом Черемшинським) Велеснівського етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка (1961-1968 рр.). Усі роки опікувалася меморіальним кутком академіка Володимира Гнатюка при Велеснівській загальноосвітній школі I-II ступенів ім. В. М. Гнатюка.

Кілька разів з перервами працювала науковим працівником оселі вченого, а з 8 грудня 2006 року обіймала посаду старшого наукового працівника, з липня 2016 року – працювала директором музею.

Була учасницею Гнатюківських ювілейних наукових конференцій у Велесневі, Монастирських, Тернополі. Автор понад 100 краєзнавчих та природничих публікацій у наукових збірниках та періодиці, зокрема, була постійним автором газети «Культура і життя»; укладачем каталогу «Кімнатні рослини» (2006), покажчика «Етнограф і громадсько-культурний діяч Остап Черемшинський: Бібліографічний покажчик літературно-краєзнавчих публікацій за 1963-2006 рр. (до 45-ліття пра-

ці на ниві літературного й історичного краєзнавства і з нагоди 70-річчя від дня народження)» (Тернопіль: «Воля», 2006), співавтором нарису-путівника «Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі» (Тернопіль: «Збруч», 2006). Крім того, була автором разом із братом Остапом історико-літературного нариса «Велеснів крізь віки», який видано у червні 2021 року.

Була учасницею багатьох виставок народного декоративно-прикладного мистецтва у Велесневі, Монастирських, Тернополі, Львові, Києві, за що нагороджена багатьма грамотами і дипломами.

Романа Степанівна була співініціатором створення Велеснівського сільського історико-краєзнавчого музею та Картинної галереї – відділів Етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка; членкинею Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка (1995), вчителькою-методистом (2000), членкинею Національної спілки краєзнавців України (2002), членкинею Наукового товариства імені Шевченка (2006), членкинею Національної спілки журналістів України (2007), мала звання «Народний майстер традиційного декоративно-прикладного мистецтва України» (художня вишивка, 2008).

Нагороджена багатьма Почесними грамотами, грамотами та дипломами Міністерства освіти України, обласного управління освіти та районного відділу освіти, медаллю «Ветеран праці» (1989), мала нагороди – нагрудні значки «Відмінник освіти України» (1987), Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (1989) та пам'ятну ювілейну настільну медаль (1996).

Працівники музею Володимира Гнатюка розділяють невимовний сум і тугу її близьких і рідних. Світлий, добрий спомин про Роману Степанівну назавжди залишиться в серцях тих, хто її знав, любив і поважав, хто жив і працював поруч із нею, кого вона навчала.

Ольга РИБАК, науковий співробітник ОКЕМ музею Володимира Гнатюка

ВИСТАВКА ДО 130-РІЧЧЯ ЄВГЕНА КОНОВАЛЬЦЯ

У Національному музеї історії України відбулася виставка «Щиро Ваш. Євген Коновалець», присвячена 130-й річниці від дня народження однієї з найвизначніших і водночас найзагадковіших постатей у історії України ХХ ст.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Організатор Корпусу січових стрільців – найбоездатнішого підрозділу у складі Армії УНР, командант Української військової організації, голова Організації українських націоналістів, один із ідеологів українського націоналізму Євген Коновалець прожив життя, сповнене небезпек, ризику, таємниць. Відвідувачам представлені матеріали з фондів колекцій музею та Фондації імені Олега Ольжича: документи та особисті речі Євгена Коновальця (зокрема, власноручні рукописи його творів, речі з родинного архіву діяча, листи матері до Євгена Коновальця, паспорт, виданий йому незалежно Литвою).

Також на виставці експонуються артефакти, пов'язані зі здійсненням спецгрупою НКВС терористичним актом, жертвою якого став Євген Коновалець. Це, зокрема, адресована йому телеграма терориста Судоплатова, який діяв під псевдо Валюх, годинник, який був на руці лідера ОУН у день його загибелі, ручка та портсигар Євгена Коновальця, його посмертна маска, документи та світлина, пов'язані з похороном діяча у травні 1938 року в Роттердамі (Нідерланди).

Відвідувачів неодмінно зацікавить розроблена Миколою Сціборським схема організаційної структури ОУН, цінна фалеристика, рідкісні світлини, унікальна підбірка тогочасних часописів, на шпальтах яких висвітлювалися деталі здійсненого агентами Сталіна вбивства голови ОУН. Усі експонати – оригінальні, частина документів, речей та матеріалів експонується вперше. Куратор виставки – завідувач відділу «Музей української революції 1917-1921 років» Олександр Кучерук.

«Виставка присвячена 130-річчю життя та народження Євгена Коновальця. І ми постаралися зробити так, щоб вийшло щось оригінальне, щось несподіване. Ми зробили так, щоб тут не було жодної копії, це є оригінальні речі, половина з них ніколи не була оприлюднена чи показана, тому якраз це і є цінним та важливим», – сказав куратор виставки Олександр Кучерук.

Куратор виставки Олександр КУЧЕРУК розкриває перед відвідувачами виставки «Щиро Ваш. Євген Коновалець» сторінки життя легендарного українця

Артефакти виставки

Артем ПАПАКІН з книгою «Січові Стрільці» під час лекції на виставці «Щиро Ваш. Євген Коновалець»

Каральні органи СРСР після знищення Симона Петлюри бачила в особі Євгена Коновальця свого головного противника. Куратор виставки Олександр Кучерук розкрив перед відвідувачами виставки версію справжніх вбивць Коновальця. Ними була група німецьких червоних терористів, керівник якої після закінчення Другої світової та окупації СРСР східної частини Німеччини став першим керівником сумнозвісної служби «Штазі» в комуністичній НДР! А засланий більшовиками терорист Павло Судоплатов, який після вибуху бомби, від якої 23 травня 1938 року в Роттердамі обірвалося життя борця за Україну, одразу ж втік назад до СРСР і став лише офіційним прикриттям (за легендою НКВС) справжніх вбивць, які продовжили терористичну ді-

яльність в Європі за вказівками із Москви...

До 130-річчя від дня народження Євгена Коновальця відкрили виставку також і в Івано-Франківському обласному музеї визвольної боротьби. Серед експонатів: фотографії та речі, які символізують пам'ять про Євгена Коновальця – людину кришталеві чистоти, воєнного духу. Людина, яка думала про Україну і знала, що для цього потрібна армія! 2021 рік на Прикарпатті проголосили роком полковника армії Української Народної Республіки та голови проводу Організації українських націоналістів Євгена Коновальця і до 130-ї річниці від дня народження Євгена Коновальця у Франківську провели віче. У Львові до 130-річчя з дня народження Коновальця погасили конверт та марку. У столиці України Національний банк випустив в обіг пам'ятну монету «Євген Коновалець» номіналом 2 гривні.

Євген Коновалець – одна з тих особистостей, які залишили глибокий і незнищений слід в історії не лише визвольних змагань України на початку ХХ століття, а й вплинули на весь процес здобуття Україною незалежності. Він, попри всі свої заслуги перед Україною, вчинив річ значно важливішу – організував процес визвольної боротьби.

Проект «Проти світла», 2020 р., колекційна фотографія. Лімітований наклад. Авторський підпис. Архівний пігментний друк на папері музейного класу.

«ПРОТИ СВІТЛА» АННИ МИРОНОВОЇ

Анна Миронова народилася в Києві. Закінчила Київський художньо-промисловий технікум (зараз – Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука), потім – Національну академію образотворчого мистецтва і архітектури (майстерня станкової графіки під керівництвом професора Андрія Чебикіна).

Оксана ЛАМОНОВА

Серед особистих досягнень – місце у рейтингу Forbes (з 25-ти персоналій) «Найуспішніші представники сучасного українського мистецтва віком до сорока років» (2016). Викладає в університеті ім. Бориса Грінченка. Займається живописом, графікою, скульптурою, створює об'єкти та фотографії. Саме про фотографію чи, радше, фотографіку – трохи далі та дещо детальніше.

***

Назви (навіть просто назви!) персональних виставок Анни Миронової (яких всього 18) створюють – може, ще й не образ, але безумовно – певний настрій. Адже деякі з них – демонстративно-примхливі («Герби спогадів», «Розмальовка для дорослих», «Проросле минуле»), деякі, навпаки, – так само демонстративно елементарно-конкретні («Зріз», «Простір», «Простори», «Фрагменти?»). Ще деякі – так би мовити, «діловиті», такі, що анонсують лише матеріал чи техніку («Графіт», «Між штрихами»). Але є й назви, за якими нібито щось приховане, зворушливі та інтригуючі водночас – «Моя реальність», «Наді мною»,

«Прості дії, Прості речі», «Тихий проект»... Цікаво, що деякі з таких... виразних назв зустрічаються і серед групових виставок, в яких брала участь художниця (а таких у неї – понад сто), хоча у цьому разі назви, звичайно ж, давала не вона: «Засліплені красою», «Мистецтво бачити», «Каліграфічні вправи», «Одного дня після...», «Тінь трави». Проект «Проти світла» насправді експонувався на виставці «Фрагменти», але «Тінь трави» або «Моя реальність» здаються для нього якимось... природнішими.

***

Якщо назву твору зазвичай читають, то рядок щодо техніки так само зазвичай пропускають. Адже для живопису це майже завжди «полотно, олія» – навіть якимось... набридає. У графіці можливі... варіанти, іноді довгі та надзвичайно дивні. Що ж до серії (втім, Анна Миронова визначає її як «проект») «Проти світла», то тут вивчення «технічного» рядка викликає щораз більші здивування та шану. Отже: «Колекційна фотографія. Лімітований наклад. Авторський підпис. Архівний пігментний друк на папері музейного класу».

***

І, нарешті, ось вони, сім аркушів проекту «Проти світла» (до речі, деякі з них мають ще назву «Один ранок» – і точно зазначений час (зйомки): 7.34, 7.43, 9.00...).

Крізь тканину фіранки – рослини на підвіконні. Навіть не силуети – фрагменти силуетів. Уривки. Натяки.

Надзвичайно просто. Надзвичайно елегантно. Щемно прекрасно.

Як там німецькі археологи описували знайдену ними «Нефертіті»? «Тільки дивитися».

«КЕРАМІКА – ЦЕ РОК-Н-РОЛ»: ПРО ТВОРЧІСТЬ ОЛЕКСАНДРА СОПІЛЬНЯКА

Олександр Сопільняк – нащадок мистецької династії, причому за обома лініями. Його батько – відомий ужгородський скульптор і художник декоративно-прикладного мистецтва Василь Сопільняк (1953-1997). «Скульптурні композиції Василя Сопільняка – то своєрідне свідчення любові до Світла і Добра», – писали про нього мистецтвознавці. Мати, Тетяна Сопільняк, – живописець і автор вишуканих колажів. А ось Олександр – кераміст.

Оксана ЛАМОНОВА

Ліпив, як тільки почав ходити», – каже про себе художник. Утім, цілком можливо (в усякому разі, так здається), що сталося це ще раніше! Адже кераміка для Олександра Сопільняка – матеріал природний абсолютно, й те, що він з ним робить, нагадує вже не про «надання форми» (навіть найвіртуозніше – найскладнішою!) і навіть не про творчість, а про одухотворення, наділення душою та розумом. Звичайно, це аж ніяк не зменшує ані майстерності керамічних скульптур і панно ужгородського митця, ані їхньої елегантної декоративності, ані філософської глибини (нерідко... парадоксально!), ані симпатичного гумору.

Олександр Сопільняк навчався в Ужгороді (Коледж мистецтв ім. А. Ерделі та Закарпатський художній інститут). Своїми «основними ідейними натхненниками» він вважає батьків. Насправді ж, визначити впливи та захоплення митця виявляється доволі непросто. Адже в його роботах можна відшукати спогади про традиції народної кераміки. Можна – алюзії на «сецесію» (австрійський варіант стилю модерн, до речі, представлений саме в Ужгороді справжніми шедеврами). Безумовними є також прийоми сучасного мистецтва, що, до речі, виглядають у кераміці надзвичайно ефектно та абсолютно несподівано.

Річ же, здається, в тому, що ужгородський майстер – різний.

***

Тут є схожий на персонажа доброго мультфільму птах, у якого замість пір'їн – пензлики («Мастро»). І вкладені одна в одну ажурні коти та ажурні риби («Кіт»). І діти, що граються («Дитячі ігри»). І спокуслива красуня

«Квартал», 2017 р., шамот, поливи, ручна ліпка

«Янгол», 2020 р., шамот, поливи, ручна ліпка

«Танець (Танцівниця)», 2015 р., шамот, поливи, ручна ліпка

з бель-епок («Танцівниця»). І Дон Кіхот (надзвичайно оригінальний, зазначимо, Дон Кіхот...). А ще – птах, який не може відірватися від землі. Й істота, створена з цеглин і цеглинами навантажена, яка насправді – «Янгол»! А ще – скіфські баби та глечики, які тягнуться до неба, зростаючи один із одним та утворюючи дерево («Побачив небо»). А ще – хрести та ангели. Іноді вони – білі. Іноді – кольорові, причому розфарбовує їх художник також не лише різними фарбами, але й різними засобами!

***

Сам Олександр Сопільняк називає кераміку «компромисним видом творчості», – адже в ній «можна погратися не тільки з формою, але й із кольором.

«Танець (Танцівниця)», 2015 р., шамот, поливи, ручна ліпка

Якщо, скажімо, скульптура, якою займався мій батько, – це все-таки класика, то кераміка – це рок-н-рол».

ПРЕЗИДЕНТСЬКИЙ БЕЛЬВЕДЕР НА СМІТТЄЗВАЛИЩІ

У Київському театрі «Сузір'я» глядачів спектаклю «Бельведер» на сцені очікував... старий розбитий автомобіль. Ржавий, без вікон, з одною фарою, з відкидним дахом, схожий на старе фордівське авто початку ХХ століття. Одразу ж виникло питання: як цю консервну банку, гріх назвати це повноцінним авто, затягнути в приміщення на другий поверх? Відповідь мене вразила. Але все по порядку.

Ярослав КАРПЕЦЬ

Ще перед самим спектаклем Олексій Павлович Кужельний – директор і художній керівник театру – запевнив, що у п'єсі Анатолія Дяченка нема прямих перегуків із сучасною нашою дійсністю й алюзій на політичну ситуацію в країні. Вже одразу інтрига, ще перед початком дійства.

Слово «бельведер» має італійське походження. Буквально означає «прекрасний вид». Бельведер – це альтанка або майданчик, з якого відкриваються прекрасні далі. І який же був подив, коли розпочалась дія і п'єса перенесла глядачів на... сміттєзвалище. Не скажеш, що це прекрасне місце для споглядання чогось мальовничого й чарівного. І тоді в моїй голові зринула думка: автор 50-ти п'єс Анатолій Дяченко любить парадокси й екзотичні слова. Екзотичними словами називає свої драми: «Тугеза», «Комільфо», «Сюань-сue», «Бомонд», «Па-де-де». Уводить у п'єсу двох протилежних персонажів: Та (виконувала роль народна артистка Лариса Руснак) і Ся (заслужена

діячка мистецтв України Катерина Степанкова).

Між двома жінками, які опинилися на узбіччі життя, на звалищі, точиться постійна суперечка навколо житейських тем. Та – ідеалістка, мрійниця, вишукана актриса або співачка, котра не реалізувалася в житті. Вона вишукано вдягається, слідкує за собою, час від часу співає пісень. Та втілює мрійливу й ідеалістичну складову спектаклю, це позитивний погляд у майбутнє України і людей у цій державі. Ся – це її протилежність, улахмітті, убогий вигляд і тверезий погляд на світ. Героїня Ся транслює глядачам раціональні судження, вона, як хірург, холоднокровно ріже по живому, рубить правду-матінку перед глядачами.

У словесному протистоянні обох жінок з'являється чоловік. Спочатку – це мертвий труп, котрий дві налякані жінки намагаються пробудити буддистськими методами, а потім цей оживлений чоловік виявляється... Президентом.

Роль Президента впевнено й переконливо зіграв Ахтем Сєітаблаєв. Український актор та режисер кримськотатарського походження, заслужений артист АР Крим уже має управлінський досвід, тож грати Президента цьому актору до снаги.

Цей прем'єрний спектакль можна подивитись у Києві за адресою: вулиця Ярославів Вал, 14-Б. Вартість квитка – 350 гривень.

Фото Романа КОСТИНА

ПРЕЗЕНТАЦІЯ КНИГИ «УЖВІЙ. У ПІЖМУРКИ З ДОЛЕЮ»

У Синій залі Будинку кіно відбулася презентація книжки Наталії Колесніченко-Братунь «Ужвій. У піжмурки з долею». Книжка вийшла у видавництві «Фоліо».

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Це четверта художня книжка письменниці та науковиці Наталії Колесніченко-Братунь. У презентації взяли участь відомі актори та режисери театру і кіно, літературно-мистецькі критики, серед яких: легендарні особистості – Галина Яблонська, Наталя Сумська, Сергій Тримбач та інші. Модератором заходу виступила театрознавець Олена Воронько.

Авторка книги – письменниця, науковець, перекладачка Наталя Колесніченко-Братунь – присвятила свою книгу легендарній акторці театру і кіно Наталії Ужвій. Книга наскрізь пронизана щирими зізнаннями, невдаваними емоціями, відвертими розповідями у пошуках неоднозначних відповідей і є спробою розгадати код родинної пам'яті, оскільки героїня книги та її авторку єдинають родинні узи...

Наталія Колесніченко-Братунь говорить: «Ідея написати книгу фактично була підкинута моєю покійною подругою Стефанією Андрусів, не конкретно про Ужвій, а про те, що наш читач хоче бачити художні біографії видатних людей. А також це, без сумніву, кинута фраза нашого відомого журналіста, культуролога, театрознавця Олега Вергеліса, який сказав, що дуже було б цікаво прочитати про цю родину, це можна писати роман. Це видимий поштовх. А невидимий пов'язаний з тим, що мене назвали на честь Наталії Ужвій. Метою написання книги було не тільки те, що я хотіла розповісти про Ужвій, а радше передати певний дух епохи на соціо-психологічному та особистісно-психологічному рівнях. Я хотіла поєднати певний художній домисел, відтворення мною певних обставин її життя з архівними, науковими матеріалами, мемуаристикою та листуванням так, щоб це було єдиною сюжетною лінією, щоб воно перепліталось».

Героїня книги – Наталія Ужвій – визначна актриса, красуня і муза митців. У неї закохувалися, її наслідували, обожнювали. Історія Наталії Ужвій – це історія людини, яка пройшла не «між крапельок», а мала багато проблем у житті, однак залишилася для майбутнього великою актрисою, не зробивши жодного кроку, за

Авторка книги «Ужвій. У піжмурки з долею» Наталія КОЛЕСНІЧЕНКО-БРАТУНЬ на презентації в столичному Будинку кіно

який нам було би за неї зараз соромно. Презентована книжка є дивовижною з точки зору того, що в ній автор дуже делікатно показала ту імперію страху і той пресинг, коли ти робиш те, що інколи мусив робити. Тому що йшлося про твою дитину, про твою сім'ю, страшні втрати. І дуже делікатно на великій ноті щирості, правдивості, документалізму ця книжка показує цю епоху страху. Повернення до минулого є своєрідною грою у піжмурки з фактами, домислами, з бажанням говорити правду і ховатися від неї. Гра стає особливо захоплюючою, коли її учасники – непересічні особистості, знакові для своєї епохи.

Відірватися від книжки неможливо. Вона дуже легко написана, драматургічно переключає від напруження на відпочинок, від дитинства на паралель, від конфлікту до паузи. Вона побудована легко, майстерно і читається на одному подихові.

З книжкою «Ужвій. У піжмурки з долею» вже ознайомились відвідувачі Х Книжкового Арсеналу й її можна придбати у книгарнях України. І хоч ця, уже четверта, книжка тільки побачила світ, але в авторки є уже плани на наступну.

Режисер і кінокритик Сергій ТРИМБАЧ на презентації книжки Наталії Колесніченко-Братунь «Ужвій. У піжмурки з долею»

ЛАУРЕАТИ НАРОДНОЇ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ЗА 2021 РІК

У день святкування 30-річчя Незалежності України в Києві, біля пам'ятника Великому Кобзареві, урочисто нагородили цьогорічних лауреатів високої Народної Шевченківської відзнаки.

Як відомо, щороку її вручає Комітет з нагородження Народною премією України імені Тараса Шевченка, у складі якого – вісім Шевченківських лауреатів, під керівництвом видатного українського поета, державного і громадського діяча, голови ВУТ «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка Павла Мовчана. Лауреати отримали дипломи та красиві медалі з портретом молодого Шевченка, виготовлені зі срібла з позолотою, а також грошову премію.

Отже, лауреатами почесної нагороди за 2021 рік стали:

Видатний поет, народний артист України, академік **Андрій Деми-**

Андрій ДЕМИДЕНКО

денко (м. Київ) – за вірші до кантати «Поле моєї пам'яті» та глибинне розкриття теми Голодомору 1933 року;

Народний артист України, художній керівник і головний диригент відомої капели «Почайна» Києво-Могилянської академії **Олександр Жигун**, який мешкає на Чернігівщині, – за духовно-музичне і патріотичне виховання українців та високу виконавчу майстерність;

Наталія ДЗЮБЕНКО-МЕЙС

Видатна українська письменниця **Наталія Дзюбенко-Мейс** (м. Київ) – за поетичну книгу «Сковорода».

На святі такі прекрасні, високодуховні твори, зокрема на вірші Тараса Шевченка, співала капела «Почайна», свої вірші проникливо читали Андрій Демиденко та

Олександр ЖИГУН і капела «Почайна»

Наталія Дзюбенко-Мейс, чим викликали щирі овації публіки, яка збиралася на це шляхетне свято. А завітало сюди відомі поети, прозаїки, перекладачі, митці, науковці, державні та громадські діячі.

Щиро вітаємо достойних лауреатів із такою знаменною подією!

До речі, й Андрій Демиденко, й Олександр Жигун – чудові друзі газети «Чернігівщина» та Міжнародної літературно-мистецької академії України, яка об'єднує творчих людей із 60 держав. Ми постійно співпрацюємо. Зокрема, Андрій Демиденко блискуче провів мій ювілейний творчий вечір у Чернігові, це – мій Вчитель та Наставник у пісенній творчості, хрещений тато моїх пісень «Батьку мій» і «Порадниця свята». А чудова, незабутня творча зустріч з Олександром Жигуном відбулася в редакції «Чернігівщини». Мої матеріали про творчість обох цих митців неодноразово публікувалися в ЗМІ. Також добре відомо широкому загалу і письменниця Наталія Дзюбенко-Мейс, велика подвижниця і справжня патріотка України, автор непересічних та важливих книжок.

Сергій ДЗЮБА, редактор газети «Чернігівщина», президент Міжнародної літературно-мистецької академії України

ГІМН СРСР І ПИТАННЯ ПЛАГІАТУ

Проблема музичного плагиату, тобто використання композитором музичного матеріалу іншого композитора у своїх творах, є доволі непростою для музикознавців. Непростою, бо важко довести – чи запозичував композитор мелодію свідомо, чи просто кілька нот випадково збіглися, чи ж, можливо, різні композитори «черпали натхнення» з одного джерела.

Водночас любов росіян до привласнення чужого є загальновідомою. Історики наводять численні факти привласнення, починаючи від самої назви «Росії» (з претензіями на спадок Русі), сучасного прапора РФ (переставлені місцями кольори Нідерландського прапора) і закінчуючи окупацією Криму. Музиканти зазвичай згадують оперету «Весілля в Малинівці» (авторства Олексія Рябова, привласнена Борисом Александровим), пісні «Священна війна» (переписана з української повстанської пісні «Повстань, народе мій»), «Как родная меня мать провожала» (переінакшена «Ой, що ж то за шум учинився»), «Вот кто-то с горочки спустился» (переінакшена «В саду осіннім айстри білі»), «Любо, братцы, любо» (перекладена «Любо, братці, любо»).

А ось походження мелодії радянського гімну (вона ж – мелодія сучасного гімну РФ) поки що лишається в тіні уваги музикознавців. Утім, припускаємо, що вона теж була «спіонерена». А джере-

лом натхнення для О. Александрова став... епізод з твору М. Лисенка «Епічний фрагмент».

«Епічний фрагмент» ор.20 Миколи Лисенка було написано в 1870-х роках, приблизно за півстоліття до окупації України більшовиками і за кілька років до народження майбутнього автора радянського гімна генерал-майора Олександра Александрова. Гімн написаний у формі рондо, рефрен у маршеподібному ритмі чергується з двома епізодами у тридольному ритмі. Рефрен складається з двох частин, причому в останньому проведенні звучить лише друга його частина, проте в динамізованому вигляді.

Ось ця друга частина рефрену (особливо у фінальному проведенні) і виявляє неабияку схожість з мелодією радянського гімну. Що цікаво, у Лисенка цей мелодичний зворот повторюється двічі, і надалі не розвивається

– вступає натомість інший музичний матеріал. Александров мусив якось продовжити цю мелодію й, очевидно, не маючи підтримки Лисенка, робить це вкрай примітивно – він рухається по звуках до-мажорної гама нагору, а надалі знов повертається до Лисенкової спадщини і тричі повторює другий такт від різних ступенів (секвенції) і робить стандартну коду.

Отже, наш вердикт – символ Радянського Союзу (і він же – символ сучасної Росії) принаймні на 60% завдячує генію Миколи Віталійовича Лисенка.

На жаль, «Епічний фрагмент» М. Лисенка виконується дуже рідко. А шкода. Дуже навіть вирашаний для піаністів твір, концертний, віртуозний, може стати окрасою програми фортепіанних конкурсів.

Андрій БОНДАРЕНКО, член НСКУ

100 РОКІВ РАЗОМ З ДІТЬМИ

Я стояв у середині 70-х у великій черзі за суперпопулярною книжкою в дитячій бібліотеці в мікрорайоні.

Вже літо закінчилось, треба було повертатись до школи, а моя книжка все була «на руках». Тут приятель літа перед 3-м класом вихвалявся, що він записався в Миколаївську обласну бібліотеку ім. В. О. Лягіна: «Де всі-всі книги є завжди на абонементі...». Я вмовив мати відвести мене в цю бібліотеку. Дуже мені кортіло прочитати «Дівчинка і птахоліт» Володимира Кисельова. Ніч пролетіла швидко, книгу мені видали, й на довгі роки вона стала найулюбленішою. І мій приклад не поодиноким у #БібліотекаНаСпаській66, яка в 2021 році святкує свій 100-річний ювілей. До цієї бібліотеки ще дітьми починали ходити майже всі помітні за минулі півстоліття городяни. Поети М. Лісянський та Е. Январев, журналіст Б. Аров й соціальний психолог, професор І. Старіков, журналісти Я. Індіков, Л. Савкова та Г. Головченко завжди теплим словом пригадують цю свою першу бібліотеку, де взяли свою улюблену книжку, яка на довгі роки запам'яталась.

Змінились книжки, співробітники й меблі, а в цей будинок книжок спішать діти зі всіх шкіл старого центру Миколаєва, бо вся література за навчальними програмами є, а подій по декілька

щодня відбувається. Знайомства, що трапляються тут між дітьми й знайомими авторами чи початківцями літературної праці, надовго запам'ятовуються. Так, теперішні карантинні часи заважають офлайнним зустрічам з письменниками, але діти радо користуються відеоконференціями з авторами на сайті бібліотеки.

До речі, поважний заклад культури дуже сучасно поводить себе. #книгаавтографом – рубрика в молодіжній візуальній соцмережі Інстаграм надає інформацію і світліни книг з автографами відомих письменників, які в різні часи побували в Миколаївській обласній бібліотеці на зустрічах з читачами й подарували на згадку свої книги з автографами.

З метою ознайомлення читачів бібліотеки та її численних шанувальників з історією книгозбірні та її сьогоденням, книжковими багатствами, які зберігаються в її фондах, визначними історичними куточками міста Миколаєва, бібліотека розгорнула широку промоакцію в соціальних мережах на сторінках Facebook, Instagram та на сайті бібліотеки.

Онлайн-марафон привітань від письменників та читачів бібліотеки на youtube-каналі бібліотеки вже триває з травня, й розміщено десятки відеопривітань, цікавих спогадів, фото, пісень та малюнків.

І через 100 років можна залишатись «магнітом» для дітей, якщо працювати з сенсами й душею.

В'ячеслав ГОЛОВЧЕНКО, член НСЖУ, читач з 1975 року

КАЗКОВІ ІСТОРІЇ НАДІЇ ЦАРИНОВОЇ

З липня 2021 року в Києві проходила низка вернісажів художника, режисера, громадського діяча, представниці молодого мистецького покоління Надії Царинової.

Певною мірою ритми сучасності виводять на арену мистецького життя людей активної громадянської позиції, небайдужих до шляху, яким прямуватиме наш світ. Художниця Надія Царинова стверджує нові часи у собі, і як митець намагається відтворити нові сторінки часопису світу у своїх картинах, у документалістиці як режисер, в учнях як викладач. У 2016 році вона відкрила «Профі-арт», художню школу, що працює за кращими зразками світового досвіду і досвіду вітчизняної педагогічної традиції.

Юні художники мандрують центрами світової культури, бачать в оригіналах шедеври живопису, скульптури та архітектури: Бельгія, Нідерланди, Німеччина, Швеція, Іспанія – країни, що відкрили юним талантам шедеври Рембрандта, Веласкеса, Ван Гога, Гогена та Пікассо.

А у Словаччині учні школи Надії Царинової здобули шість призових місць у міжнародному конкурсі.

І, звичайно, сама художниця надихається новими враженнями, наповнюється новими ідеями, знаходить відгук своїм людським позиціям, філософським баченням у різних людей, з якими спілкується у своїх творчих мандрах. Живе мисткиня у світі, що створила його своєю творчою уявою і втілює у життя, здавалося б, нездійсненне. Культуру рок-музики полюбляла з підліткового віку. Особливо зачаровував своїми піснями тексти соліст групи «Дорс». Вразила дівчину історія, що трапилась зі

співачом: коли той був у малому віці, він із батьками став свідком великої аварії, в якій загинуло багато американських індіанців племені які, повз їхні тіла повільно проїжджала автівка сім'ї Моррисонів трасою «52»... Саме тоді

майбутній рок-співач усвідомив розуміння багатозначної значності самого життя людини.

Знаковою історією для Надії, що вплинула на подальше світовідчуття, було відвідування класу живопису, де студенти

малювали оголену натуру, сюди привела малу дівчинку мама Надії, студентка Національної академії мистецтв. А дівчинці не було і п'яти років, і вона, не вагаючись, взяла до рук фарби і намалювала по-своєму натурницю. Тоді одна зі студенток, побачивши дитячий малюнок, прийняла його за прекрасно стилізовану картину дорослого автора.

Проте були у житті Надії Царинової історії казкові, але проявлялись вони, ніби самі собою, природно. Майбутня художниця народилась у старому районі міста – Батієва Гора, Протасів Яр, Кучмин Яр, парки, схили і сквери Солом'янки зачарують, заведуть у вир фантастичних оповідей кого завгодно. А щодо сімейної атмосфери, то і мама, і тато Надії – живописці, що залюбки приймали в своєму домі творчу молодь. «Мама завжди була моєю підтримкою й опорою. Маю щастя, що охопила стільки розуміння і тепла. Саме завдяки мамі Наталії завжди мала змогу займатись тим, що до душі, – малювання, режисура, музичні кліпи, викладання у своїй школі мистецтв, яку без моєї мами я ніколи не змогла б поставити на належний рівень, – говорить Надія. – І у багатьох сюжетах моїх картин є невидима тінь моєї мами, відгосок того, чому вона мене вчила з дитинства. Це – благородство щодо світу людей, тварин і птахів, а отже, і повага до себе. Не образити навколишній світ ані словом, ані дією. Цей постулат надихнув мене на цикл портретів людей різноманітних рас і сповідань. Коли малюєш погляд людини, доходиш висновку про єдину космічну живу систему, в якій кожному із нас – своє призначення. Подивіться на виконані мною портрет індіанської дівчини, портрет африканки із півніком у руках, я намагалась через очі своїх героїнь передати велику мою тривогу за наш

живий світ. А коли пишу натюрморт, відчуваю у своєму естві неймовірне тепло. Квіти у поєднанні з променем сонця надихають на підсвідомі спогади про період в історії людства, який називають «Золотим віком». Десь відгомін тих спогадів зафіксовано у казках, тому не перестаю захоплюватись казками народів світу, а найбільше захоплена братами Грімм, Гауфом, Андерсеном. Тож намагаюсь у будь-якому жанрі, за який берусь, вкрити елемент дива, повірте, роблю це не з механічним прагматизмом, а так, наче кладу у Різдвяну ніч несподіваний подарунок під ялинку другові. Останнім часом мене все більше захоплюють людські обличчя. Це – наче мінливий пейзаж, неповторний і сохвилий унікальний у своїй неповторності. До речі, перебуваючи в Америці, вдивляючись в обличчя таких не схожих на нас людей, риси яких просто дивують своїм фантастичним різноманіттям, все намагаюсь відшукати ту саму Береніс Флемінг, героїню «Стоїка».

І ця жінка для мене зовсім не ретро-персонаж, я буквально відчуваю, я розумію її, я захоплююсь характером Береніс. Проте я живу сьогоднішнім, маючи приціл на майбутнє, котре намагаємось зробити чистішим, відкритішим, добродійним для людей».

Наталія БОНДАРЕНКО,
мистецтвознавець

ПРИНАГІДНО

Надія Царинова народилась у Києві в 1995 році у сім'ї художників. Закінчила Київську дитячу художню школу та середню державну художню школу ім. Т. Г. Шевченка. Закінчила Київський національний інститут культури, відділення режисури. Серед основних фільмів «Шанс», «Звичка», «Магія кольору». Особливу увагу привернула циклом портретів сучасників та низкою натюрмортів, присвячених природі рідної землі.

ПАРКАН ІЗ ІНСТАЛЯЦІЯМИ

Чи може звичайний паркан стати креативним музейним артоб'єктом? Так! Так! Так! Музейники гончарної столиці України вкотре продемонстрували неабияку кмітливість і політ фантазії.

Нещодавно в Національному музеї-заповіднику українського гончарства в Опішному з'явився ще один цікавий творчий проєкт – паркан із сімома незвичайними інсталяціями, створеними із фрагментів опішненських глиняних виробів 1920-х–1930-х років (посуду, іграшки тощо).

Цей витвір мистецтва огорожує дворище майбутнього музейного готелю.

«Цю садибу ми придбали спеціально для готелю, де будуть проживати гості та мистці, які братимуть участь у заходах Музею-заповідника. Тут раніше жила опішненська іграшкарка Лідія Оначко. На її колишньому подвір'ї є горна, які ми плануємо зберегти, щоб показувати відвідувачам. Археологи провели розкопки й виявили цікаві фрагменти глиняних виробів, які не хотілося б ховати десь у далекі фондові зали – їх потрібно показувати людям. Тому, коли будували паркан, виникла ідея експонувати ці цінні знахідки саме на ньому», – розповів автор ідеї, генеральний директор Національного музею гончарства Олесь Пошивайло.

Розробляла ескізи й втілювала проєкт у життя дизайнерка Музею-заповідника Ольга Пloха. Вона серйозно підійшла до завдання, ретельно продумуючи всі деталі, щоб у результаті отримати унікальний керамологічний експонат.

Її задум зародився так: «Я отримала цікаве завдання – оригінально розмістити на паркані фрагменти глиняних виробів. Побачивши цілі коробки з різними черепками, я трішки запанікувала. Та коли археологи ідентифікували кожен фрагмент, до якого з видів виробів він належить (чи то горщик, глечик чи макітра тощо), одразу перед очима промайнув готовий малюнок. Крім форм посуду, я ще хотіла показати відвідувачам музею еволюцію розвитку глиняних виробів. Тобто від теракотових до полив'яних».

Ескізи Ольга почала малювати ще восени 2020 року. Потім на шматку паперу натурального розміру парканного полотна викладала фрагменти кераміки.

«В уяві це зробити було набагато легше, ніж насправді, – продовжила розповідь дизайнерка. – Коли почала викладати

черепки, то стикнулася з труднощами. Наприклад, щоб зробити опуклу форму горщика, довелося добре помудрувати. Коли дійшла черга стенду з іграшками-«монетками», теж розгубилася, бо їх було багато, а показати хотілося максимум. От і довелося фантазувати, як краще їх розмістити. Кожен стенд робився не без пригод».

Монтувальні роботи тривали місяць. Це була вже командна робота Ольги з колегами.

«Пам'ятаю перший день. Ми почали переносити ці фрагменти вже на паркан. Хвилювалися, чи триматимуться вони. Попередньо ми консультували-

ся з фахівцями із будівництва. Вони нам радили, які матеріали краще використовувати, але все одно тривога не відступала», – поділилася спогадами Ольга.

На вільному тлі щитів з мозаїкою, що відображає форми горщика, глечика, макітри й миски, мисткиня розмістила мотиви орнаментів гончарних виробів із книги відомого професора Афанасія Зайкевича, що дало їм ще більшої оригінальності.

Хочете побачити «мистецьку дивину»? Заходьте на гостини до Національного музею-заповідника українського гончарства! Там знають, як вражати!

МИСТЕЦТВО Є ТЕРАПІЯ

У суботу, 24 липня, в форматі одноденної виставки відбувся підсумковий майстер-клас проєкту «МІТЕЦ. Реабілітаційний простір». Це результат інноваційної програми мистецько-психотерапевтичної реабілітації ветеранів АТО/ООС та колишніх в'язнів, яка здійснюється за підтримки Українського культурного фонду. В рамках програми українські художники, психотерапевти та учасники-ветерани АТО, полонені й волонтери протягом дев'яти місяців співпрацювали пліч-о-пліч, творили та досліджували вплив війни на психіку людини.

Проєкт реалізовувався у форматі творчих майстер-класів різних напрямів: фотографія, графіка, живопис, кераміка, колаж, ленд-арт, саунд-арт, танок.

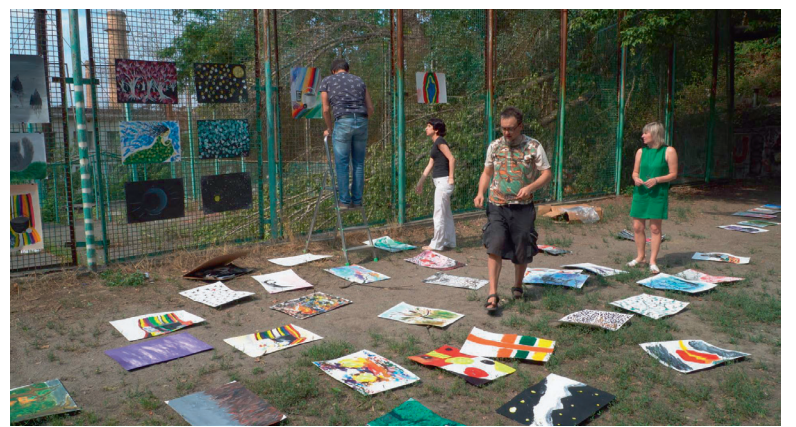
Звернення до різних жанрів мистецтва дало учасникам змогу не лише ознайомитися із новими для них мистецькими практиками, а й випробувати їх на собі та обрати для себе найсприятливіший формат опрацювання пережитого на війні досвіду. Ведучими майстер-класів стали відомі художники: живописець Олексій Аполлонов, графік Катерина Свіргуненко, фотограф Валерій Милосердов, легенда української кераміки – Олександр Милоноров, класик ленд-арту Сергій Якунін, фотограф та художник Олександр Ляпін, перформерка Олена Мамай, саунд-артист Богдан Мороз.

Назва виставки – «ПЛЮС+», що є сленговим висловом, який часто можна почути в зоні АТО, і який означає: «Все супер!». Фотодокументація та сто п'ятдесят робіт було представлено в двох локаціях – на горі Щекавиця та у галереї «УКРМАКРОВСЕСВІТ».

Важливою складовою проєкту був психотерапевтичний супровід Львівського інституту ментального здоров'я. «Цей проєкт змусив нас багато чого навчитися, багато про що подумати, – сказала директорка інституту Юлія Мединська. – Згадаю вислів «мистецтво вічне, а життя коротке». І в цьому проєкті ми стикнулися з тим, що поточність життя колюча, крихка, вона минає швидко, але коли ми підключаємося до творчості, стаємо художниками, митцями, ми можемо зупинити цю мить, зафіксувати її для себе, передати іншому стан своєї душі, яка або радіє, або плаче та сумує. В тому є сила мистецтва, психотерапії, в тому є їхня синергія, бо психотерапія теж є мистецтвом». Кінцевою точкою проєкту стане публікація психоаналітичної статті – методики з роботи з подібними групами.

За період роботи проєкту відбулася ленд-арт резиденція у селі Недільна Львівської області та було створено більше 500 робіт, частину яких у вигляді мистецьких щоденників писали художники проєкту – Дмитро Коломойцев (ветеран АТО) та Сергій Захаров (полонений ДНР).

Назва виставки – «ПЛЮС+», що є сленговим висловом, який часто можна почути в зоні АТО, і який означає: «Все супер!». Фотодокументація та сто п'ятдесят робіт було представлено в двох локаціях – на горі Щекавиця та у галереї «УКРМАКРОВСЕСВІТ».

У ПОЛОНИ МУЗИ ТЕРПСІХОРИ

Хореографічний екзерсис з нагоди 20-ліття Академії танцю ім. С. Лифаря

Нещодавно Київська муніципальна академія танцю імені Сержа Лифаря, за підтримки столичного департаменту культури, провела на сцені Національної опери України звітний концерт учнів і студентів, чим і порадувала поціновувачів хореографічного мистецтва новими творчими досягненнями.

Оскільки звітний тричастинний концерт розпочався постановкою видатного українського балетмейстера Павла Вірського «Моряки» (муз. Я. Лопінського), то й мені хотілося б розпочати оглядовий екзерсис саме з робіт студентів спеціалізації «Народна хореографія», як і їхнього педагога, заслуженого артиста України Олександра Нестерова.

Якось уже так поведлося у творчій біографії цього талановитого викладача, що за останнє десятиліття він виокремився у вельми помітну творчу особистість, як педагог зі своїм специфічним хореографічно-концептуальним баченням і характерним стилем подачі все нових і нових концертно-постановчих робіт, котрі чітко проглядаються на тлі його колег по Академії танцю, зокрема, таких майстрів-педагогів спеціалізації «Народна хореографія», як заслужений артист України Вадим Сабодаш, заслужений працівник культури України Лариса Гелун та викладачі Наталія Головка й Юлія Бобровник.

Тож безпосереднім доказом мовленому слугують такі його роботи, як «Монгольська статуетка» С. Гальперіна (хореографія І. Моїсеєва) у виконанні студентки IV курсу спеціалізації «Народна хореографія» Світлани Менчури, яка продемонструвала глядачеві дивовижну і філігранно відшліфовану, аж до тонкощів, пластику. Або ж його нова постановочна робота «Пасодоблю» (хореографія О. Крапівіна) чи танцю аргентинських пастухів «Гаучо» (хореографія І. Моїсеєва), де прискіпливого столичного глядача вражають не тільки контрастні народні костюми й запальна ритміка, а й чарівні гірські краєвиди, що нагадують нам Карпати. І все це захопливе дійство супроводжується численними вигуками «браво!».

Такі ж професійні параметри підтверджує і його наступна постановка аргентинського танцю «Маламбо» (у тій же хореографії на музику народну в обробці А. Гуся), яка з перших же акордів полонить глядача екзотичною

«Чумандриха»

«Гаучо»

ритмікою, темпераментною подачею цієї композиції і блискучим технічним її виконанням, де кожне окреме соло віртуозно демонструє вишукану техніку й яскравий сценічний артистизм.

Подібну ж зливу овацій викликав і танець «Закоханий солдат» Е. Канніо (хореографія М. Бежара), де соло мав студент – четвертокурсник Віталій Герасименко, що «прибрав» своїм виконанням усі жанрові ознаки фарсового жарту.

Та найбільшу педагогічну заслугу О. Нестерова слід адресувати його ж шедеврній постановці «6 танців» В.-А. Моцарта (хореографія І. Кіліана), яка наскрізь проінята іскристою ексцентрикою та промовистою пантомімою, котрі вельми вражають глядача своєю експресивною пластикою, ритмікою і блискучою технікою виконання. І все це – зауважте! – вирішено в яскравій, жартівливо-пародійній формі, яку і диктує вибагливо-екзальтована музика геніального австрійця Вольфганга-Амадея Моцарта, як і саме виконання танців студентами IV курсу спеціалізації «Народна хореографія». Адже у цій композиції наявно «присутні» – і жарт, і клоунада, й ексцентрика, й пародія і багатомовна пантоміма: увесь цей універсально-жанровий конгломерат і допомагає талановитим виконавцям всебічно відтворити як моцартівську епоху, так і присутній у ній театр «комедії масок» (дель арте).

Окремо хотів би наголосити на тому, що упродовж всього свого п'ятдесятилітнього «перебування» як фахового хореографа у царині музи Терпсіхори я подібної довершеної композиції давно не

«Пасодобль»

бачив: у цьому і полягає велика заслуга педагога Олександра Нестерова, як оригінального і нестереотипно мислячого хореографа.

Цю ж плеяду витівково-характерних танців продовжила і заслужений працівник культури України Лариса Гелун, котра у своєму новому жартівливому українському танці «Чумандриха» постала перед нами як талановитий балетмейстер і як «автор-пошуківець» народної музики до цієї ж композиції, що вельми прикрасило комедійний танець, який, своєю чергою, викликав у глядачів зливу овацій, як і її дівочий запальний танок «Карічка».

А вже класично-концертний каскад хотілося б розпочати хореографією Маріуса Петіпа, а саме: піцкато з балету «Арлекінада» Р. Дріго, роботи заслуженої артистки України Акарі Синявської, де учениці 6 класу відділення класичної хореографії порадували столичних глядачів елегантною грацією і вишуканою технікою виконання. Цю ж сюжетно-фабульну лінію продовжила і потужно-юнача балетна група виконавців у складі студентів Олексія Швидкого, Олександра Медаловича і Володимира Буклева у фрагментах і варіаціях з балетів «Пахіта» Л. Мінкуса, «Жізель» А. Адана і «Донька фараона» Ц. Пуні, роботи викладачів Володимира Лук'янка і Сергія Павлюченка.

Окремо хотілося б зупинитися і на масовій балетній феєрії «Покликання» Д. Малікова (хореографія Р. Самойленко, С. Афанасьєва), що наскрізь пройнята «морем» емоцій і музики, як і «Рапсодія» С. Рахманінова (хореографія Ф. Аштона) роботи викладачів, лауреата міжнародного конкурсу артистів балету Наталії Хоменко і Володимира Лук'янка, в якій виконавська техніка та пластика постали на вершинному професійному рівні, а розкішні білопінні костюми учасників цього яскравого класичного дійства лише підкреслювали світлі та благородні почуття кохання.

У цьому ж пастельно-сонячному ключі вирішена і хореографія Сержа Лифаря «Сюїта в білому» Е. Лало, роботи викладача Галини Зарицької, в якій пуанти студенток I курсу спеціалізації «Класична хореографія» Анастасії Семенюк, Софії Вармиш та Софії Кучмій лише ефектно підкреслили їхню елегантно-вибагливу грацію і синхронність класичного стилю.

Не можу обминути добрим словом і великий за обсягом фрагмент з балету «Лускунчик» П. Чайковського (хореографія Д. Клявіна), роботи значної групи викладачів у складі Наталії Хоменко, Володимира Лук'янка, Сергія Павлюченка і балетмейстера-репетитора Надії Ятченко, котрі доклали максимум творчих зусиль, аби досягти такої вершинної педагогічної майстерності: цей балетний фрагмент «прозвучав» на вишуканому виконавському рівні, від чого столична публіка отримала незабутню естетичну насолоду.

Не був би наш екзерсично хореографічний огляд концерту повним в оцінці нових творчих досягнень викладачів і студентів Київської академії танцю, коли б ми оминули екстравагантний модерново-постановочний каскад, який ефектно продемонстрували учні і студенти Академії танцю на сцені Національної опери України.

І це, перш за все, стосується хореографії К. Шишкар'євої «Мій фільм» С. Сміт в інтерпретації учениці 9 класу відділення

класичної хореографії Марії Плотнікової, в якій глядач «зустрівся» з надсучасною ритмомелодикою, як і з оригінальним імпресіоністичним виконанням «Танго розлуки» Дж. Пауелл (хореографія Ю. Смекалова) у трактовці студентів III курсу спеціалізації «Класична хореографія» Марини Апанасенко та Олександра Мороза: робота викладачів Надії Ятченко і Володимира Лук'янка.

І, нарешті, кілька слів слід мовити про фінал цього незабутнього гала-концерту, який варто розпочати з його ж «прелюдії». Перед показом завершальної хореографічної картини «Червона калина» П. Вірського на музику І. Іващенка в інтерпретації студентів I-IV курсів спеціалізації «Народна хореографія» роботи викладача Наталії Головки, диктор оголосив таке: незабаром у Києві має з'явитися бульвар імені видатного українського балетмейстера Павла Вірського, про що віддавна клопочиться керівництво Академії танцю перед Київською міськдержадміністрацією. Отже, остаточне рішення – за депутатами КМДА.

А вже по завершенні концерту на сцену Національної опери України вийшли всі учасники цього величного хореографічного дійства, як і самі педагоги і керівництво Академії танцю ім. С. Лифаря в особі її директора, заслуженого працівника культури України В'ячеслава Коломійця, голови Вченої ради, завідувача кафедри хореографічних і мистецьких дисциплін, заслуженого діяча мистецтв України Андрія Лягушенка і дружини фундатора Академії танцю, члена-кореспондента Національної академії мистецтв України Юрія Станішевського – Тетяни Швачко, заслуженого діяча мистецтв України, які й вручили студенту Академії танцю Олексію Швидкому іменну стипендію Юрія Станішевського, як кращому учню цього престижного освітнього закладу, за найвищі показники у навчанні.

Своєю чергою, численна столична публіка, стоячи, ще довго не відпускала зі сцени своїми щедрими оплесками улюблених юних митців та їхніх педагогів – відомої в Україні і далеко за її межами Київської муніципальної академії танцю імені Сержа Лифаря.

Володимир КОРНІЙЧУК,
заслужений журналіст України,
лауреат Премії в галузі театрознавства
і театральної критики, головний
редактор науково-популярного
журналу «Музика»

СВІТ ПОБАЧИЛА НОВА КНИГА ПОЛТАВЦЯ КОСТЯНТИНА РАХНА

Керамолог, історик, доктор історичних наук, старший дослідник зі спеціальності «Історія та археологія» Костянтин Рахно відомий серед наукової спільноти завдяки численним публікаціям (понад 200) з проблематики керамології, історії, етнології у фахових періодичних виданнях і наукових збірниках України та зарубіжжя (Білорусі, Польщі, Сербії, Словаччини, Узбекистану, Хорватії й інших), а також монографіям: «Перунове полум'я: Міфологія та обрядовість слов'янських гончарів» (2012) та «Свистопляска і Ренкавка (глиняні вироби в традиційно-побутовій культурі як джерело формування національної ідентичності слов'янських народів)» (2015).

вчених, які легко йшли на контакт і всіляко підтримували. За це окрема їм вдячність.

– Чи відчували Ви переживання під час пошуку інформації для написання книги, адже люди, про яких у ній ідеться, – реальні, а їхні долі склалися по-різному, іноді – не зовсім добре?

– Надзвичайно важко мені було психологічно. Занадто переймався долею науковців, про яких писав, адже частина з них зазнали переслідувань і були знищені. Усе пропускав через себе, багато нервував.

– У чому унікальність монографії «Крик кажана. Гончарство у фольклорній спадщині українців»? Чим вона цікава читачеві?

– У цій книзі багатьох наукових діячів названо вже іменами, а не ініціалами, що стало традиційним за радянських часів. Це важливо, адже ніхто вже не пам'ятав їхніх справжніх імен. Також з'ясовано й опубліковано, ким вони були та чим займалися. Крім того, мені вдалося з'ясувати, хто належав до помічників і респондентів видатних етнографів, які з часом самі ставали вченими й безкорисливо працювали на ниві фольклористики й етнографії.

– Над чим маєте намір працювати далі?

– Почав працювати над новим дослідженням, присвяченим даху й покрівельній кераміці у звичаях, обрядах і віруваннях народів світу.

Розмовляла Світлана ПРУГЛО

ПРИНАГІДНО

Костянтин Рахно – провідний науковий співробітник Науково-дослідного сектора етнографічної (антропологічної) керамології Науково-дослідного інституту керамології Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, старший науковий співробітник Відділу керамології новітнього часу Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України, член ГО «Конгрес українських керамологів», доктор історичних наук.

СТАРТУВАВ ПРОЄКТ «МАНДРІВКА ЗАМКАМИ ЗАКАРПАТТЯ»

1 серпня 2021 року Закарпатський обласний краєзнавчий музей імені Тиводара Легоцького розпочав реалізацію проєкту «Мандрівка замками Закарпаття» в рамках святкової програми Всеукраїнського культурного марафону «Не забуваючи минуле, погляд у майбутнє» до 30-річчя Незалежності України.

З цієї нагоди зібралися працівники музею, представники влади, поціновувачі історичної спадщини.

О 16.00 год. відбулася урочиста частина, де працівників музею та гостей замку привітали в.о. директора музею М. В. Делеган, директор департаменту культури національностей та релігій Є. В. Тишук.

Далі відбулося відкриття виставки «Колекція годинників із фондів ЗОКМ ім. Т. Легоцького XVIII-XX ст.», а також відкриття оновлених експозицій «Закарпаття між двома світовими війнами» та «Карпатська Україна», в цих оновлених експозиціях в.о. директора музею М. В. Делеган надав докладну, змістовну розповідь про фондову колекцію годинників із колекції музею, а також подарував можливість гостям музею ознайомитися і почути важливі історичні моменти історії нашого краю, подані в унікальних експонатах, щодо міжвоєнного періоду Чехословацької республіки та про події Карпатської України. Відвідувачі музею, що були присутні на відкритті експозиції, були вражені надзвичайно цінною музейною колекцією експонатів, а також професійною тематичною екскурсією, яку презентував в.о. директора музею М. В. Делеган.

Також відбулася презентація фотографічно-краєзнавчого проєкту «Закарпаття. Моя мала батьківщина», а також театралізований шоу-показ «Графиня» в колаборації закарпатської школи моделей «A*STAR» та українського бренду MaryLu. Надзвичайна демонстрація оригінальних та вишуканих жіночих костюмів і аксесуарів, які дійсно вражають яскравістю форм та філософською глибиною підтексту модних образів, вразила та зачарувала глядачів і гостей свята.

О 18.00 для відвідувачів та гостей музею у внутрішньому дворі Ужгородського замку було представлено виставу Мукачівського драматичного театру «Балада про дівчинку Агнешку та двох лицарів-суперників» за п'єсою Світлани Новицької у постановці Тетяни Курти. Ця чудова сімейна балада

не залишила байдужим жодного глядача.

Гості свята мали реальну можливість перенестися у часі та зануритися у таємничий світ Середньовіччя, побачити захопливі бої лицарів, приміряти на себе могутні лицарські обладунки, відчути міць справжньої зброї та ознайомитися з особливостями життя лицарів.

О 19.30 гостей свята запросили на концертну програму до внутрішнього дворику замку, адже мовою танцю можна говорити про різне. Вражав цікавими хореографічними постановками танцювальний ансамбль Центру творчого розвитку дітей та дорослих «Зіраті – Зефірчик».

Свято тривало. На сцену виходили учасники хореографічного колективу «Дім історичного танцю "Тартан"».

Вистава Мукачівського драматичного театру «Князь Корятович» за твором Олександра Гавроша у постановці Євгена Тищука відбулася о 21.00, де на глядачів чекав цікавий сюжет та професійна акторська гра. Святкова програма була закінчена і

гості свята із чудовими враженнями та емоціями поверталися по домівках.

До 18.00 год. гості оглядали постійні експозиції та виставки музею. Ознайомилися з нещодавно відкритою виставкою, присвяченою історичному Ужгороду К. Мийсарошу.

На території замку протягом святкової програми відвідувачі брали участь у цікавих, пізнавальних, креативних майстер-класах з виготовлення патріотичної брошки, виготовлення квітки незалежності, створили малюнок на шкірі обличчя разом із заслуженими майстринями народної творчості.

Організацією свята займався в.о. директора музею М. В. Делеган та відділ науково-освітньої роботи. Активну участь у підготовці заходу взяла завідувач відділу історії та краєзнавства п. Валерія Русин, працівники сектора історії та завідувач відділу науково-методичної та експозиційної роботи п. Михайло Джамхан, завідувач відділу історії Карпатської України п. Іван Орос та працівники сектора реставрації.

МИТЕЦЬ ЖИВОГО СЛОВА І ДУМКИ

...Боже, і змучився я...
Як – життя вдалося?
Не вдалося?

Ще б хоч трішки... Трішки так... Чогось...
Трішки весняного стоголося?
Щему половіючих колось?
Трішки ще – мандрівки до Синаю?
З безвісті щемливого листа?
Трішки ще – чогось.
Чого – не знаю...
Може – доторкнувшись до хреста!..
Микола Петренко
(6.11.1925 – 10.10.2020)

Але тієї «Трішки ще – мандрівки...» не судилося нашому поетові. На 95-му році життя патріарх української літератури Микола Петренко відійшов за межу вічності...

Кожна епоха народжує поетів, які своїм життям відображають її історичне тло. До таких митців належить Микола Петренко, а в цій книжці зібрані крихти доробку, опубліковані до його 95-річчя. Він залишив нам своє вічне слово і думку, які не зітруться з пам'яті прийдешніх поколінь. Поет своїм життям таки «доторкнувся до хреста»: прийняв і зніс неабиякі тягари. І все це, що не сумісне з розумом, – витвори ХХ століття: *Ось так воно було, що й зрозуміти годі – Бо це уже мої, не божеські труди: Я вибрав свій народ поміж усіх народів, Я матір попросив: – Ось тут мене вроди! Щоб долю вистраждать, щоб вірять і любить!*

Поезія Миколи Петренка спонукає до роздумів, бо він упродовж свого життя був собою, не лукавив (не хитрував, приховуючи правду)... Чому сьогодні важливо бути собою і чому це складно? Згадуються фрагменти лекції Андрія Баумейстера «Роль особистості в історії» (переказую своїми словами). Сьогодні історія завершила свій хід. У су-

часному світі зникають ідеї, людство втрачає здатність мислити. Сучасні технології унеможливають велику політику. Знання існує в публічному просторі, щоб його сприймати, розуміти, – народ потрібно вчити. Ніхто цим не займається. Народ не думає про завтрашній день, про майбутнє – історія не розвивається. Як ми бачимо себе в майбутньому? Яскраво уявляти і здійснювати. Людство втрачає здатність критично мислити...

Поміркуймо, бо ж «Ми нізвідки прийшли»:

*Ми нізвідки прийшли –
Ми прийшли із дороги в нікуди,
Ми нізвідки прийшли –
Ні, ми з гіршого – з царства облуд;
Ми із лісу прийшли,
Де з осик висне зашморг Іуди:
Їх багато було –
Тих дерев, тих офір для Іуд.*

Що тут ще сказати? Якщо людство не навчиться критично мислити, то приречене задихатися в зашморгу – жити в «царстві облуд». Думка без життя, життя без думки – мертві. Думки – це не просто пульсування свідомості, що спонукає до мисленевого діяння, а й згусток енергії слова, рідного слова, рідної мови, дарованої нам Богом, тож негоже засмучувати нашого небесного Отця непошануванням Його дару: «Мова – це необхідне удосконалення мислення і природний розвиток властивих тільки людині здібностей» (Олександр Потебня). Слово, думка, мова... Поет жив ними і для них: «Я б хотів трудитись і творити, / Я б хотів страждати від невдач; / Потім знову мучитись при слові...».

Із розмови Дмитра Чекалкина на ютуб-каналі виснував такі його міркування: не варто поспішати на небеса (ми ще почекаємо), а намагатися крихточку небесного перенести в свою душу, щоб краще пізнати себе. Пориньмо серцем у зацитований фрагмент тематичного вірша з книжки Миколи Петренка, з якого відчуємо мудрість і глибину авторського розуміння сутності речей сьогодення...

АДАМОВІ БРАТИ

*Господи, зліти нас! Ми Адами!
Ми брати, і нам не треба раю,
Господи, змахни сльозу із віч:
Світ який – ані кінця, ні краю,
Тільки ж ми – на Хортицю, на Січ!*

*Ми на Січ! Іржать нетямні коні,
Зваги шал нам в очі загляда:
Там біда на дальньому кордоні,
Там в степах клубочиться орда.*

Книжка «Адамові брати» вийшла ще за життя поета. Тоді ж відбулася і її презентація – це зібрані крихточки з написано-

го. Назви розділів у ній хронологічно відображають фрагменти життя у слові поета: «Карта карта України», «Сухарі для страждених», «Камчатська пастораль», «Дзвони з лаври», «Простягала вона руку свою», «Свіча на Чернечій горі», «Звабні крила куліс», «Палітра львівського бруку», «Небесний прихисток», «З давнішого і дорогого».

Останніми роками поет заглиблювався в осмислення текстів Святого Письма. Ставив собі запитання і не в змозі був їх осилити. Світ надто складний і суперечливий. Людина не розуміє того, що Бог безпосередньо не втручається в процеси співжиття землян. Він наділив людину свободою вибору. Про ці ж речі пише і Любомир Сенік у своєму романі «Райський світ»: «Бо так склалося, що наша цивілізація обрала саме технологічний напрям розвитку. Був інший, духовний, відсунутий десь там далі... Тому людина загубила особливі свої здатності і можливості. Так і йдемо... Зазвичай виникає питання: Куди йдемо? Що нас чекає в майбутньому? Чи не варто змінити напрям цивілізаційного процесу?». В текстах Святого Письма багато символічних і метафоричних текстів, проте, чи здатні ми зрозуміти зміст закладених там думок?

НЕ ДОПУСТИТЬ ГОСПОДЬ ГОЛОДУВАТИ ДУШУ ПРАВЕДНОГО*

*Із приповісток Соломона
Це тридцять третій: ніч густа,*

*Безвинна страждуца провиня,
А над стернею – тинь хреста,
А на хресті – хлопча... Дитина...
Стражданням скрючене лице,
Голодний скрик: – Я гину, гину!..
Оце вже, Господи, оце!..
Зітри з очей бодай сльозину...*

*Очевидно, що тут мовиться про духовний голод...

«Іди до мурашки, лінноху, поглянь на дороги її – й помудрій» (Приповісті 6:6).

Боляче згадувати, що в минулому столітті наш народ жив бездумним життям: «Ховайте розум! О, ховайте розум! / Бо така немисляча доба...» Працюймо, борімося, щоб не повторилася «немисляча доба»: «Ще літ тобі жменька від роду, / ... / Вже чуєш: «С вешчами!.. Пошли!..»

У книжці Миколи Петренка багато гарних, теплих і щирих віршів, присвячених побратимам по перу, колегам, митцям української культури. Не міг оминати поет своєю увагою і любов'ю Ліну Костенко: «Львів руку простягне назустріч тобі / З маленькою чашкою чорної кави» – просто, ніжно і з любов'ю несучи тобі своїми руками малюсінку чашку чорної кави...

Про кохання писано-переписано, але в пам'яті збереглися зблиски життя поета за його молодості. Давно, дуже давно в «Літературній Україні» читав гарну історичну оповідь із небуття про те перше, юне кохання поета за колючим дротом концтабору. Хоча згодом пан Микола одру-

жився і зазнав у шлюбі щастя – понад 58 років укупі... В житті було й таке:

*Ця жінка так боялася мене,
Що навіть не хотіла відпускати.
Вона сказала: «Підеши – я помру!..»*

*Я часом бачу обрис у вікні –
Неначе й досі жінка виглядає.
Вона не вмерла – вмерло щось в мені,
Таке, без чого щастя не буває...*

Боже! «Вона не вмерла – вмерло щось в мені...» – просльозилося гіркотою моє серце...

Життєве кредо, сродна праця, сенсентенція поета виразна й довершена: «В усіх науках пізнавать себе». Жага пізнання – в насолоді від писаного слова: «Моя любове й нелюбове, / Моя розрадо в скрутну мить, / Моя трояндо паперова...». Дехто вважає, що нема потреби надто нагромаджувати знання. Хибна думка. Мозок – модель Всесвіту, й немає обмеження щодо накопичення знань, бо їх ніколи забагато не буває. Добра книга – розмова з Богом... Коли читаємо, роздумуємо – будуємо своє «я»: «А моя пам'ять, той нерозлучний секретар мій, вже записує...» (Михайло Коцюбинський, «Цвіт яблуні»). Силкуймося... Читаймо, роздумуймо, споглядаймо багатство довідки, впливаймося його красою – іншого способу пошуку істини, пізнання мудрості й духовного вдосконалення світ не знає... ..Ось і перегорнув останню сторінку поетичної історії земного життя людини, МИТЦЯ мудрого й думного слова класичної ясності: «ПРОЩЕННЯ» (останній вірш книжки). Цар Соломон у своїх Приповідях, які поет останніми роками особливо любив читати-перечитувати, осмислювати, творив свою поезію вершинної мислі і правди: «Розум людини припиняє гнів її, а величність її – перейти над провинною» (Приповісті 19:11). Але чи так воно стається в історії людства, у житті окремої людини? Пам'ять поета зводить нас до небес: «Послухай, мій сину, напущення батька свого, і не відкидай науки матері своєї...» (Приповісті 1:8). Не кожну провинну годиться забути й прощати – прощене зло помножує встократ більше ЗЛО:

*Не прощу за царство крижане,
За оті страшні для батька грати...*

*Бог мене осудить: я грішу!..
Що казати – я поет,
та й тільки...*

«Я ПОЕТ»!.. ЯКЕ ГЛИБИННЕ УСВІДОМЛЕННЯ СУТНОСТІ РЕЧЕЙ!..

